VENETO

£ 60 -

DE CIRCULO PHYSICO, QUADRATO:

Hoc est,

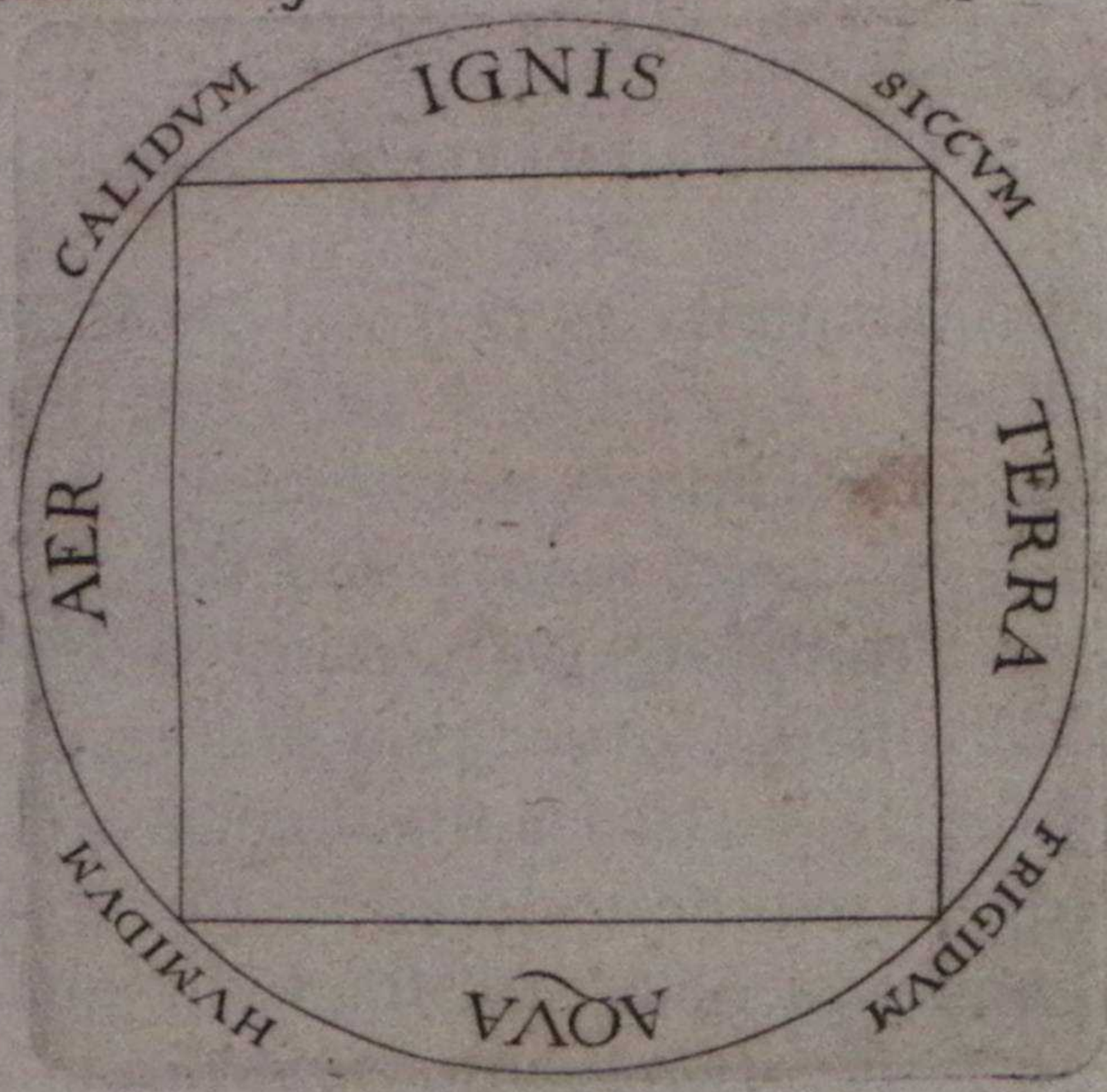
AURO,

EIUSQVE VIRTVTE MEDICINALI, SUB DURO CORTICE INSTAR NUCLEI latente; An & qualis inde petenda sit,

TRACTATUS haud inutilis:

AUTHORE

MICHAELE MAJERO Com. P. Med. D. Eq. exem. &c.

OPPENHEIMII

Typis HIERONYMI GALLERI, *Sumptibus* LUCÆ JENNIS 1616.

ILLVSTRISSIMO ET SERENISIMO

PRINCIPI ac Domino,

Dn. MAURITIO,

LANDGRAVIO HASSIÆ,
COMITI IN CATZENELBOGEN,
DIETZ, ZIGENHEIN & NIDDA, &c.
Domino ſuo clementiſſimo

D. D. D.

MICHAEL MAJERUS Med. D. C. P.

CIRCULI quadraturam, Illuſtriſſime PRINCEPS, Ariſtoteles ſuo tempore non ſcitam, at ſcibilem pronunciavit. Poſt eum non pauci Archimedeum illud εὕρηκα, εὕρηκα, nimis præpropere cantantes ſeſe inveniſſe proclamârunt, at alii in alia forma: Plurimi in Geometricis ſolis, nonnulli in ſubjectis non tam ad matheſin quàm phyſicam ſpectantibus, ut ſunt corpora naturalia; ex quibus

cum Aurum maximè & intrinſecè præfulgeat, huic inter hos calculum me dediſſe non abſque cauſa profiteor: non quidem ea intentione, quaſi Geometriam ſuis terminis & inventis deprædari, at magis, ut naturalem ſcientiam hoc quoque problemate inde mutuato (niſi quis id phyſicæ proprium agnoverit, cum rigidi cenſoris licentiâ) ornare & augere exoptem. Quod ſcriptum, cum jam pridem de eo concipiendo cogitârim, nunc, dum Coloniæ paucis ab hinc diebus ſubſiſterem, mihi extorſit, ferè Ephemerum, cujuſdam nimis iniqui & precocis authoris Elleboriſmus, omnibus Chymicis & ex auro, aliisve metallicis (ut abuſus medicinæ rectè taxatos non taxem) medicamenta ad hominum ſalutem ſpectantia, præparantibus, inſtar fortiſſimæ purgationis propinatus. Cum verò nonnulli inter Chymiæ, noſtríque amantes hoc inprimis publicari cuperent, ne ſcilicet veritas in herba, quod dicitur, ſupprimatur, at pro cujuſlibet virili à calumniis adverſantium liberetur, hujus gratiâ in hanc arenam deſcendere non ſum veritus, cujus cum Celſitudo Veſtra patrocinium nunquam non ſuſcipiat, non eſt quod dubitem, quin clementiſſimam eidem

jam

jam manum præbitura ſit, cui hunc quantulumcunque tractatum dico & obfero, eámque Divinæ protectioni diutiſſimè commendo. Francofurti ad Mœnum: Anno 1616. Menſe Auguſto.

CARMEN AUTHORIS
ſummam libri exponens.

SUNT *tria, mirificis graduum concordia vinclis*
Harmoniam mundi, quæ Monumenta docent:
Nempe COR *humanũ,* SOL *cæli atq;* AUREA
In ſe dum vicibus conveniẽter eunt. (*virtus,*
Sol equidem ſuperâ, ceu Rex, regit Arce Planetas,
In terram radios inſinuátque ſuos:
Hinc hominum calido vis vivida corde movetur,
Hinc invicta AURO *forma decúsque venit.*
Hic veluti centrum reliquis & Regula motus
Cernitur, hic cæli lumen Ocellus habet.
Mobilis hic orbis punctus, ſtipante coronâ
Errantûm incedit Dúxque capútque Facum.
Sic COR *& humani dominatur corporis Aulâ*
Próque ſuo nutu ſubdita membra trahit.
Illud ſpiritibus venas, vegetóque tepore,
Unde fluit vitæ flammea tæda, beat.
Omnibus, in medio Princeps velut imperat Urbis,
Artubus hoc vires dátque negátque ſuas.
Nec minus his terræ rebus præponderat AURUM,
Dum precium ſtatuat ſe, Dominúmque probet.
Subdita nam fulvo ſunt hæc terrena mètallo,
Hoc ſpeculum mundi totius abdit opes.
Hoc patuli ſuccincta ſoli compendia præbet,
Et ſpecimen magni monſtrat imago poli.

Errat

Error an hic hominum cœcus sine mente, quod Aurum
Prævaleat cunctis, mos an inanis erit?
Absit, ut humanis Numen cœleste negemus
Rebus, & hoc precium non statuisse Deum:
Ille dedit vires auro, cordíque favorem,
Ut cor amet, cordis cui medicamen inest.
Ille dedit soli virtutem mitis, ut aurum
Progeneret, terræ visceribúsque tegat.
Utque Deus Soli, Sol auro, hoc denique cordi
Vim dat, & hoc verso respicit orbe Deum:
Omnia ab hoc & ad hunc mortalia condita tendunt,
Circulus hic, quicquid constat ubique, replet.
Unius Octavæ velut intervalla videntur
Solem intérque Deum, si bene mente notes:
Quadrupla sic inter solem numerantur, & aurum,
Corde sed octuplo Numen abest spacio:
Hic & ibi remanet subdupla proportio, metis
Non tamen immensi Mens capienda Dei.
Sol cæli radios cordi inserit, at Deus ignem
Vivificum, vires Aurea vis stimulat.
Sol, ut imago Dei, sic est cor solis & aurum;
Utque hoc perpetuo monstrat honore Deum:
Sic quoque cor nostrum, constans velut ignibus aurum
Semper erit, terræ cum sit abacta lues.
Quod superest, ex sensibilibus Mens pergat ad illa,
Quæ sunt, & quamvis non videantur, erunt.
Illa manent, abeunt hæc, illa abscondita, sunt hæc
Nota, DEI Bonitas hinc ut & inde patet.

ELEN-

ELENCHUS CAPITUM SINGULORUM hujus Tractatus.

CAP: I.

AVrum esse instar circuli absolutissimi à natura circumscripti.

CAP. II.

In aureo circulo esse quadraturam quatuor qualitatum, hoc est, æquationem factam.

CAP. III.

In hoc aureo circulo, tanquam figura naturæ munitissima, esse dotes uberrimas reconditas, quæ non cuilibet obviæ, nisi circumspecto rerum æstimatori, occurrunt.

CAP. IV.

Aurum, quasi solem terrenum à quibusdam dictum, esse centrum omnium humanarum actionum, velut cœlestis planetarum.

CAP. V.

Quod causæ præcipuæ, cur mensura mensurabilium & precium preciabilium sit aurum, in ternis proprietatibus

tatibus existant; primò in externis accidentibus, colore, puritate, splendore, extensione, pondere & innoxia qualitate.

CAP. VI.

Secundò, auri prærogativam dependere ab ejus à corruptione immunitate, & quasi perpetuitate contra omnium elementorum injurias, ut ita æternitatis imago corporea habeatur.

CAP. VII.

Quod totus hic mundus apertus liber sit, docens rationales homines in genere, quod & qualis sit Deus, quod hæc vita transitura, aliáque æternæ felicitatis expectanda sit, in quo Aurum, qui paginam esse negat, Elleboro indigeat.

CAP. VIII.

Tertiò auri præcellentiam peti ab internis & reconditis in eo virtutibus medicinalibus, quibus cordi humano confortando inprimis appropriatur.

CAP. IX.

Qua ratione aurum, adeò ventriculo indigestibile, cordi spirituum vitalium officinæ succurrat, tactu & actu frigidum eidem calorem suppeditet, & virtutem medicinalem instillet, contra adversantium opiniones.

CAP. X.

De auro æquato, quomodo agat in non æquata viscera corporis humani & intemperiem illorum emendet.

CAP. XI.

Quod aurum detectum à suo cortice, nucleum medicinalem offerat, sine quo tota compages ejus ferè inefficax habeatur.

CAP. XII.

Cantilena Anacreontea.

Quod illi Anticyram mittendi, adeóque essentia Ellebori extracta (ut ipsi perhibent) purgandi sint, qui auro medicinales virtutes, propriâ animi ignorantiâ aut pecuinâ alterius non experti opinione seducti detrahunt, Deo in his Magnalibus (quæ in mundo ex singulari providentia sua prævalere voluit) laudem & gratiam debitam non reddunt, aliisque aliter edoctis & docentibus pro præmio invidiam, pro didactro mendacium reportant.

DE

DE CIRCULO PHYSICO QUADRATO:

Hoc est,

AURO:

TRACTATVS.

CAP. I.

Aurum esse instar circuli absolutissimi à natura circumscripti.

PLATO, Divinus ille Philosophus binas ingenii humani alas, Geometriam & Arithmeticam, non inconcinnè vocavit, quibus ad cœlum scientiasq; argutissimas subvolari possit. Unde Scholæ suæ vestibulo hoc Symbolum inscripsisse dicitur; ἀδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω: hoc est, Geometria rudis abesto. Absque his enim scientiis, quarum semina & principia mentibus humanis à primo ortu quasi insculpta voluit, nullum ad Physicæ aut Astronomiæ studia aptum existimavit, in quibus omnia numeris &

mensuris à natura & arte definita animadvertit. De motibus cœlestibus, quod certis temporum & locorum spaciis intermediis determinentur & absolvantur, nullum est dubium, ideoque non absque Geometria & Arithmetica indagari aut explicari posse, veluti ipsa experientia quotidiana ad oculum demonstrat. At de Physica, naturalique corpore, quatenus mobili, ejus subjecto, an Geometræ ac Arithmeticæ adminiculis opus habeat, ambigitur. Motus enim Physicus nullam secundum locum mutationem corporis videtur præsupponere, cum sensus oculorum tale quid non discernat. Verùm si ratione ipsa acutius in hæc inquiramus, Omne corpus Physicum constare tribus dimensionibus æquè, ut Mathematicum, nempe longitudine, latitudine & profunditate judicabimus. Quæ cum ita sint, Geometriam quoque, quæ circa has dimensiones, tanquam principia & fundamenta versatur, nec non Arithmeticam, quæ quantitate discreta eadem metitur, omni naturali corpori suas dotes contulisse, veri-
Theor. Test. tati consentaneum est. Naturaenim ipsa, ut Lullius tam verè quàm subtiliter disserit, suâ Geometriâ, Arithmeticâ, Rhetoricâ, Musicâ, aliisque scientiis in productione corporum naturalium utitur, ut non indigeat alieno ornatu aut additamento. Quod cum in omnibus à natura generatis communiter pateat, tum in primis in illis corporibus, in quibus magis curiosa plus artificii aut temporis mirificamque mixtionem collocavit, qualia ex animatis sunt corpora humana, ex inanimatis, Aurum inter metalla pretiosissimum. De Anatomia fabricæ illorum quam plurimi scriptores & antiqui & nostri ævi extant, qui omnibus numeris absolutissima de ea opera, semper aliquid novi in parvo illo mundo annotantes,

tantes, ediderunt. De auri verò structura & essentia perpauci, iisque obscurè scripserunt, ita ut de materia desperata, vel cujus proprietas non satis exprimi possit, tractâsse videantur. At enimvero cum non solum sapientissimus antiquorum Salomon de omnibus ex terra nascentibus, nempe à cedro ad rutam murariam usque disseruerit, sed & nostro seculo tot sint edita commentaria Botanica, Anatomica & Physica de minimis quoque terræ creaturis, tam animalculis quàm plantis, indecorum fuerit & humana curiositate indignum negle-
xisse, licet mutum illud ex fossilibus, tamen in mundo pretiosissimum donarium, Aurum; quod ideo videtur in terræ interiora viscera tam profundè demersum & abditum, ut diligentiore cura indagaretur, labore majore erueretur & usibus humanis accommodaretur. In hoc equidem producendo ut natura subterranea quasi summum apicem suæ perfectionis ostẽdit, ita in eodem conquirendo appetitus humanus omnes nervos intendit, ingenium corpusque exercet, ne frustrà generatum æstimetur nec segniter in cunabulis suis delitescat. Hic est ille Circulus Physicus, quem si natura circumgyratione sui absolverit, merito quiescit; cum post motum quies appetatur ab omnibus: De qua loquendi ratione si quisquam dubitet, nodum, quod ajunt, in scyrpo quærens, huic hoc capitulo, quoad titulum libri, satisfaciam. Quod Pythagoras de Deo summo & optimo analogicè dixit, eum esse instar circuli, cujus circumferentia sit ubique, centrum verò nusquam, id nos suo modo de auro dictum putamus, illud esse Circulum, cujus centrum sit circumferentiæ innatum, hoc est, homogeneam substantiam existere, cujus millesima & interior pars sit formalis & agens, reliquæ materiales & formatæ. Ex

Aurum, qualis circulus.

Cur aurum circulus dicatur; ratio

materia enim forma,& ex circumferentia centrum ſeu concentrales lineæ,ducuntur,tanquam ex matrice fœtus. Rectè itaque in hoc Circulo phyſico centrale punctum ex ſuperficie attenuata profluxiſſe dicitur,& non vice verſa ex puncto lineam,ex linea ſuperficiem,& ex ſuperficie corpus, ut Mathematici volunt. Ut enim materia multiplex,ita ſuperficies. Centrum verò ſimplex, ita forma : Ex ſuperficie & cenrro Circulus : Ex materia & forma corpus phyſicum componitur : Diverſitas in parallelis apparet vix ulla. Si verò ſecundùm prius & poſterius conſideremus utrumque,& forma & centrum antecedunt, ut dignitate ſic tempore, materiam & ſuperficiem notandam. Etſi enim animo concipiatur,materiam extitiſſe ante formam,& matricem ante ſuum fœtum,tamen cum illa ſine veſte nunquam videatur rudis & nuda, quin Idea quædam inſtar exigui puncti formalis introducta ſit, hinc Centrum ſeu formam(quæ eſt ſulfur rubeum & coagulatum)in hoc Circulo, Auro, præparâſſe materiæ Mercuriali, tanquam ſuperficiei,ſuam eſſentiam puram & denominationem dediſſe, veriſſimè ſtatuimus. Nam materia omnis,ut fœmina,per ſe frigida,& ad generationem inepta eſt, niſi excitetur calore & motu ſuæ formæ, tanquam agentis maſculi ; à quo ut initium generationis capit, ſic perfectionem & finem nanciſcitur. Adhæc Circirculum Aurum diximus,quia ut in rotario opere textorum obſervamus,ſtamina ex centro duci recta,ſuper quæ ſubtegmina circumgyrantur contiguè,donec ſphærica figura quaſi perfecta introducta ſit,ſic in auro forma ipſi materiæ ex materiæ ſinu ſimul ſemelque intertexitur, hoc modo,ut quo magis illa excreſcat,hæc minuatur,compoſitumque naturale numeris ſuis abſolutius

2. Ratio.

lutius fiat. Si quoque corporibus à natura productio propria figura ex Geometria addicanda sit, ut igni Pyramidalis, aquæ globosa, & reliquis sua, imprimis Auro Circularis conveniet, sive liquefactam ejus substantiam suis terminis se continentem respicias, sive homogeneitatem puræ essentiæ, quæ angulis quibuscunque heterogeneitatis carens, in se ipsam redit purissima & constans, nullis elementorum injuriis obnoxia aut subjecta: Ex figuris enim omnibus, ut Circulus est capacissimus, simpliciſſimus & ab injuriis obstaculorum maximè immunis, ita & Aurum inter naturalia corpora omnia plurimum habet materiæ, atque hinc ponderis, minimumque fæcum aut superfluitatum, unde simpliciſſimum & quasi incorruptibile existit. An non hic est ille Circulus rotundus, ex masculo & fœmina constans ex quo triangulum, atque hinc quadrangulum extrahendum, quod in circulum iterum reducendum est, si authori Rosarii credimus? An non hujusce circuli duplicatio intelligatur à Philosopho Zachario, qui eam à Principe Galliæ se accepisse testatur? Quid multis? Hoc est circulatorium opus à magno illo cursore mundi, Sole, multis millibus circumgyrationibus factum & productum. Dum enim Heros ille, tanquam gigas exultans, ab ortu exurgit, & in occasum properans demergitur, ut iterum ab ortu redeat continuè, has circulationes causatur, inque materia splendida argenti vivi, velut in speculo, ideas relinquit, ut humanâ industriâ aurum inquiratur, ab adhærentibus segregetur, igne, aqua examinetur, & in usum DEO Creatori placentem transferarur. Hic est circulus à natura ipsa circumscriptus, non imaginatione Mathematica, sed reali & Physico ductu delineatus, ad quem collimant omnes res humanæ,

3. Ratio.

4. Ratio.

Aurum circulatorium opus Solis.

Aurum circulus naturæ.

BIBLIOTECA NAZIONALE MARCIANA VENEZIA

humanæ, tanquam ſagittæ ad umbonem & metam. Hæc eſt linea in ſe reducta (tanquam anguis capite caudam propriam prehendens) ex qua ſummus ille & æternus pictor & fictor, Deus (ut olim Apelles Cous & Durerus Noricus ex linea & circulo) propriè agnoſcitur; etiamſi alia documenta non occurrerent. Hoc eſt lutum ſplendidũ rota & manu maximi illius & omnipotentis figuli ſubactum formatumque in ſubſtantiam pulcherrimam, in qua radii ſolares congregantur & elucent, haud dubii teſtes illius ætheriæ claritatis & lucis, in terreſtri materia detentæ & portatæ. Imò hæc eſt unica Promethei ferula, qua hauſit & deduxit ignem cœleſtem ad mortales, nimis ob hoc donum ingratos: quam ſi quis ob ingratitudinem innatam, animive vecordiam non agnoſcat, cum pueris ad ferulam mittendus eſt.

Aurum lutum ſplendidum.

Aurum Promethei ferula.

Cap. II.

In aureo circulo eſſe quadraturam quatuor qualitatum, hoc eſt, æquationem factam.

Aurum circuli inſtar ſe habere, ſuccinctè demonſtravimus, nunc quadraturam in eo ſubjiciemus; de qua, cum plurimi Problemata & exercitationes Geometricas ediderint, nos actum agere videremur, ſi eandem in Palæſtram deſcendentes eadem de iiſdem occineremus, hoc eſt, ſurdis fabulam narraremus. Quocirca tam ſubtilia fila retexenda nobis non ſumimus, utpote, quæ fortè plus laboris, quàm lucri, plus ſubtilitatis, quàm doctrinæ utilis habitura ſint, ac legentem rariorem, intelligentem verò rariſſimum invenirent; ſed longè

gè alio ſenſu & captu ea damus & accipimus. In auro itaque dicimus, tanquam in circulo à natura delineato, quadrationem quandam exactiſſimam factam eſſe, quod Ariſtoteles (ut ſupra meminimus) nec dum ſcitum, atſcibile, aſſeruit. Nullum eſt dubium, quin plerique hoc de Mathematica æquatione intelligant, quomodo nimirum area circuli dati in aream quadratam illiæquali capacitate correſpondentem, ſecundum artis axiomata vera reducatur, licet potius Ariſtoteles Phyſicas & concretas, quàm abſtructas quantitates tractârit, tamen nos pro inſtituti ratione de longè alia interpretamur, quæ ut facta eſt per naturam, ita cum à pauciſſimis ſcita ſit, pro non facta vel impoſſibili habeatur. Natura, *inquam*, dum circumgyravit aureum circulum, in ipſo motu qualitates quatuor in eo æquavit, hoc eſt, homogeneam illam ſimplicitatem in ſeſe redeuntem quadravit, ſive in quadrangulum duxit æquilaterum, hac ratione, ut contraria à contrariis & hoſtes ab hoſtibus æternis quaſi vinculis colligentur, & invicem teneantur. Ut enim quadratus ille proverbio dicitur, qui ſẽper ſibi ſimilis in adverſis & lætis, ita quadratura qualitatum, æquatio eſt, cui nihil, à quo lædatur vel efferatur, contingere poteſt. Verùm cum non cujuſvis ſit imaginari hanc æquationem in materiatam abſtruſa & ab oculis hominum, dum actio illa peragitur, remotâ, eam, prout poſſumus, rationali conſiderandam ſubjiciemus. Primò ex naturæ theſauris abditis, in terræ viſceribus fumoſa ſubſtantia argenti vivi liquidi, nec dum congelati, calore ſubterraneo, qui locis centro propioribus fortior eſſe dicitur, rarefacta aſcendit, quæ in ſua propria natura frigida & humida exiſtens, dum alteri vaporì calido & ſicco ſeu ſulfureo, mutuo complexu

In auro quadratio

Quadratio circuli facta in auro

Quadratio in auro quemodo fiat naturaliter.

conjungitur, continuo calore circumeunte ab hoc sulfure aliqua qualitas calida & sicca illi argẽto vivo communicatur, quæ primum ad sensum non perceptibilis, post successu temporis accrescit. Exempli gratia: Habeantur in vase magno, tempore brumali frigidissimo, aquæ fluvialis centies mille centenaria pondera, quæ eò usque reducenda sunt, ut nec frigida nec fervida, sed tepida & temperatissima ad sensum videatur aqua, & quasi ad æquationem qualitatum (licet momentaneam, & non constantem) reducatur: Exiguo calore aliquantulum aquæ ejusdem incalescat, nempe viginti quatuor horis, ad drachmam unam, quæ deinde mixta cum tanta aquæ frigidissimæ mole ne tantillum in ea alterat ad sensum, licet (dato eo, quod in illa aqua calidæ qualitates introductæ semper permaneant intensæ, nec evanescant) ad rationem quid, sed valdè exiguum. Hoc pacto annuo spatio, 365. drachmæ, seu libræ 2. & drachmæ 109. calidæ aquæ perficiuntur, hoc est mille annis, 2000. libræ & amplius. Cum verò una drachma aquæ calidæ mille drachmas aquæ frigidæ ad temperiem redigere præsupponatur, patet mille annis, 2000000. libras aquæ frigidæ contemperari, quæ summa saltem quinta pars est aquæ frigidæ præsuppositæ, à qua si quatuor partes separentur, quinta remanens erit 2000000. librarum æquatarum seu tepefactarum, in quibus saltem millesima pars, ut dictum, est calida & sicca, nempe 2000. libræ. Eundem ad modum in mineris subterraneis suâ naturâ frigidis & humidis, quoad argentum vivum (quoad sulfur verò terrestre & comburens admixtum diversimodè & accidentaliter calidis) calor aliquas exiguas particulas vincit, coagulat, sibique assimilat, hoc est, calidas & siccas reddit, quæ si per ignis vehementiam

mentiam inde ſeparentur, combibunt, millenas ſui de argento vivo frigido & humido, easque æquando qualitatibus quatuor in aurum reducunt. Quæ operatio eò uſque continuatur, donec totum per partes ſuas perficiatur, quod contingit fortè mille annorum ſpatio. Hic eſt Tetragonus in ſe reductus ſive cubus Phyſicus, cujus radix eſt quaternio, corpus verò 64. Ex quaque enim qualitate oportet eſſe ſedecim particulas in unoquoque latere, ſi æqualitas ſupervenire debeat; quòd ſi plures aut pauciores fuerint, anticipatio continget in qualitatibus quibuſdam. Hæc eſt aureola illa Domus ex quatuor angulis confecta, ex quibus ſi unus aliquis deficiat, ut corruat, neceſſum eſt. Hic eſt Circulus ille bis ſectus, nempe in quatuor angulos rectos, quorum ſi unus obtuſior aut acutior altero fuerit, perpendicularis proportio in omnibus interrumpitur. Hæc eſt phalanx illa quadrata, quæ cum æquilatera ſit, inter figuras omnes fortiſſimè quemcunque impetum expectat. Si enim ab Oriente hoſtis ingruat, ab Occaſu illi reſiſtitur, ſi ab occaſu, ab oriente, & ſic de aliis lateribus dicendum, quorum unum alteri æqualiter manum impertit, & ſtipando ſubvenit. Nec verò timendum, quod in eminentiis ejus vis fiat, cum hæc quadratura in Circulo concludatur, qui ab omni injuria, ut dictum, immunis eſt: Hoc vallum exiſtit & hic murus, non aheneus ſeu corruptibilis aquis, ignibus, ſed aureus, quo acies illa quadrilatera cingitur, ne quam à Vulcano, Neptuno, Jove aut Plutone cladem experiatur unquam.

Tetragonus Aureus.

Domus aureola.

Circulus bis ſectus.

Phalanx quadrata.

Murus aureus.

CAP. III.

In hoc aureo circulo, tanquam figura naturæ munitissima, esse dotes uberrimas reconditas, quæ non cuilibet obviæ, nisi circumspecto rerum æstimatori, occurrunt.

AT quid causæ est, inquies, quod aurum adeò compactum, & à natura communitum sit, an hoc factum frustrà, an ut otiosorum speculationes aut lusus saltem exerceret? De Semiramidis sepulchro legimus, quod inscriptionem hujusmodi habuerit: *Tu* QUICUNQUE *Regum thesauros divitarum inexhaustos appetis, intra me, quod sufficiat, invenies:* Hoc cum nullus Regum præcedentium religionis causâ aperire auderet, Cyrus auri desiderio flagrans animum sibi addidit, ut scrutaretur, quid intus lateret: Verùm ibi nihil invenit præter ossa putrida & hæc verba: *Nisi pessimus esses omnium viventium, non mortuis requiem negares, eorum claustra inquirendo, ut auro potireris, quod hic non reperis, nisi dedecus tui generis.* Non ita ferem habere cum auro existimandum est, tanquam Creator illud tam arctè concluserit, ut avertat curiosos ab ejus inspectione solummodo absque causa; imò potius ideo abscondit, ut aperiatur & perlustretur. Quæ enim pulchra & optima sunt, nunquam natura vilescere voluit, aut ante pedes jacere, sed *semper sudorem ante virtutem posuerunt Dii immortales*, ut Hesiodus inquit: Quæ rara, cara, & τὰ κάλα, δύσπολα: Castaneæ nuces, amydala & ferè omnes fructus meliores vel duris putaminibus teguntur, vel spinis armantur acutis, aut quocunque alio modo, ne omnium libidi-

libidini pateant, defenduntur: Sic res precioſæ & theſauri gazophylacio, clauſtris & arcis ſervantur, vulgares verò ipſi populo proſtant, nec abſconduntur unquam: Hinc non fruſtrà Aurum ſapientiores ita ſeratum aut concluſum autumant, ſed id inſigniores virtutes, præter colorem viſibilem, in eſſentiæ ſuæ latibulis abditas habere, quas indignos ſcire aut acquirere non deceat: Alexander Magnus ſcrinium Darii precioſiſſimum rei precioſiſſimæ, Iliadi nempe Homericæ conſervandæ deputavit, oſtendens, quò continens ſeu tegumen ſit carioris precii, eò contentum ſeu incluſum illo longè ſibi carius & rarius videri: Ita & de auro judicandum, quoad faciem externam, quæ cum ſit pulchra & munita, oportet medullam ejus ſeu formam ſeu eſſentiam eſſe longè majoris virtutis & dignitatis: Principes uxores & filias ſibi cariſſimas an non in munitioribus caſtellis ſervant? Nec venena in aurea pyxide, ſed alexipharmaca & Bezoardica recondi debent, ne opium pro apio miniſtretur ignaris. Injurioſi itaque erga Deum, ne dicam, blaſphemi, exiſtimandi ſunt, qui putant, aurum ſaltem propter externas qualitates omnibus aliis rebus præpoſitum eſſe ab eo, tanquam luderet, cum humano genere, cui ſplendida in colore, virtute autem inania & frivola, æſtimanda ſuppeditâſſet & præſcripſiſſet. An verò cenſent, fortuitò gentes omnes in auri precium conſpiraſſe, abſque Dei ſingulari nutu & providentia? Quod ſi ſic, ut Epicuræi, longè à ſcopo aberrant. Socrates juvenem de facie pulchrum, ſed elinguem & malis moribus videns, *Ecce*, inquit, *plumbeum gladium in aurea vagina:* Alii Philoſophi, inter quos Alphonſus ſapientiſſimus, Reges ornatu & faſtu graves, doctrinâ leviſſimos & vacuos, aſinos coronatos, arietes

Aurum ex Dei providentia conſtitutum rerum precium.

aureo vellere, ſimias purpuratas vocârunt, innuentes animum, qui potior pars eſt hominis, corporis nitori reſpondere debere, & Regem commendari à benè regendo populum, quod à doctrina & animi culturâ provenit: Sic aurum, irritamentum malorum, dulce venenum & pondus terræ dixerimus ſolùm, niſi vires alias ſub cortice tegat, ob quas adeò gratum homini eſſe debeat. Naturæ inſtinctu parva animalcula ad objecta ſibi gratiſſima moventur, an ſolus homo ad noxia virtute craſſa? An ideo recondit aurum, quia alii hoc faciunt, nempe ob neceſſitatem? Sic opinor ſanè: At cur alii hoc faciunt? An cœco ductu & tacito ſolo conſenſu? Ita quidam reſpondent: Quod ſi verum, omnes humanæ res à caſu inani, nullo Dei conſilio, gubernarentur, quod abſit ſtatuere. Aurum enim exterius ſplendidum, cujus nulla eſſet interior virtus, tanquam pueri citra & conchas, in precio haberent: Admirarentur illud, cujus nullus eſſet uſus, nulla vis, niſi habendi ſui deſiderium apud cunctos relinquere, &, ut habeatur, ad mores perverſos incendere, quemadmodum Poëta canit:

Aurum, niſi vires abſcondat, quid.

Quid non mortalia pectora cogis
Auri ſacra fames?

Sed abuſus non tollit rei dignitatem & verum uſum. Aurum ergo, ut cætera omnia, non eſſe datum homini in damnum, veluti Pandoram, à Deo ſtatuimus, tanquam multorum malorum cauſam, ſed potius quaſi ſcrinium immenſarum virtutum & bonorum, quod ab ipſa natura clauſum adeò & munitum eſt, ne ad dotes in eo reconditas indigni, & cerdones penetrarent, at ſolummodo docti, induſtrii & prudentes, quibus ſolis hæc ſcripta volumus, aliis, quibus ut ſuibus amaracinum internecinum, oletum gratiſſimum videtur, ut ſuo ſe oblectent genio, permittimus. CAP. IV.

Aurum ſcrinium virtutum

CAP. IV.

Aurum, quasi Solem terrenum à quibusdam dictum, esse centrum omnium humanarum actionum, veluti cœlestis planetarum.

NON veremur judicia illorum, qui legentes vel audientes has nostras pagellas pro auri dignitate scriptas, exclamabunt, ut quidam de Hercule;

Quis laudabile non putet, aut fastidiat aurum?

An non ut

Laudibus arguitur vini vinosus Homerus,

sic tu hirudo & sititor auri, quod occinis ad ravim usq;? Verùm his respondemus: Quod humanũ sit nos homines, inter alios degentes, pati & fateri, sed ita sitire, ut non pro morbo, sed grato appetitu hunc affectum agnoscamus: Quod si bonum est per se aurum, & virtutes sibi inditas habet, quid ni appetendum sit? Aristoteles rogatus, cur pulchra adeò essent appetibilia, hanc quæstionem cœci esse respondit; quia scilicet oculi proditores sunt pulchri, idque imaginationi, hæc cordi, obferunt. Hinc Alexander Magnus, ejusdem discipulus, Persicas puellas vocabat dolores oculorum. Sumus igitur inter bonorum appetentes, non sitibundos Eucliones aut Ictericos, ob auri desiderium extremè laborantes, de quibus dicitur:

Quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ:

Et,

Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit. *Diogenes Cynicus.*

Si bonum est aurum, propter aliud, nempe necessitatem & usum externum solummodo, quis, nisi Cynicus,

ab eo tum quoque abhorreat? Quis oblatum honestè repudiet, aut benè partum in mare abjiciat? Fuit olim illa mens quibusdam, at rarissimis, qui ob hanc quoque superbiam, quod aurum, superbire alios faciens, spreverint, in ore sunt omnium & admiratione: Nobis hac ætate aurea non licet aurum non appetere, quoad necessitas præscribit; Immodicam ejus Bulimiam aliis relinquimus. At si inter bona, & ex bonis non minimum, imò pretiosissimum, cur non prædicetur, cur non dignis laudibus efferatur & celebretur? Cum sint, qui quisquilias & apertè mala panegyricè dixerint. Circulum esse aurum, cui quadrangulum à natura insit, demonstravimus, nunc idem Centrum omnium ferè terrestrium innuimus. Ut enim Terra hæc quanta, quanta, est Centrum Universi, primique Mobilis, & Sol cœlestis, tanquam Lampas diurna circa hanc in Circulum ducitur, nihilominus ipse existens cæterorum Planetarum norma Centralis, sit aurum in sua natura circulare Centrum invenitur rerum in mundo prostantium: Excipimus semper Divina, quibus virtutem, eruditionem & honorem adjungimus, in auri censum non cadentia, nisi pessimo exemplo. Centrum communi vocabulo dicitur id punctum, à quo diametrales lineæ ductæ sunt æquales, in peripheriam terminatæ: Ita ab auro res precio & æstimationi subjacentes æqualiter distant, hoc est, Geometrica proportione, vel, si mavis, Arithmeticâ omnes ab uno auro determinentur, earumque valor & æstimatio ponderatur. Hæc est Polycleti Regula, quâ Reipub. singula definiuntur, quâ meum à tuo discernitur, & cuilibet meta vivendi præscribitur: Aurum in medio ponitur, circa quod omnes laborant homines, Reges, Principes, Nobiles, Ignobiles, Cives, Rustici, Opifices

Crates Thebanus.

Aurum quia bonum prædicandum.

Aurum centrum terrestrium.

Centrum quid.

Aurum cur centrum dictum.

Aurum Polycleti Regula.

Aurum in medio omnium.

pifices, literati, illiterati,& denique quotquot in mundo degunt Quod ſi ita eſt, an non Centrum eſt omnium? An non multi operãtur,ſtudent,loquuntur,ſilent pro auro obtinendo? Reſpice bella,navigationes, mercaturas,tot inventa ſubtilia, quibus Orbis ferè totus præoccupatur,an non pro auro fiant? In Oceanum ſermonis immenſi lapſus dici poſſem,unde vix unquam emergar,ſi commoditatem & neceſſitatem auri infinitam evolvere conarer: Non ignis aut aquæ major uſus eſt,quàm auri in hac mortali vita,licet hæc in primo ſtatu ſimpliciſſimis naturæ donis contenta fuiſſet,nec auro indiguiſſet,cæteris paribus: Nuncaliter ſe res habet, cum patrium imperium à Nimrodi, venatoris coram Domino,ætate ceſsârit,regesque terræ præeſſe populis ceperint; jura & leges,creſcente hominum malitiâ,inſtitutæ, ſepes, muri, tecta, limites agrorum & fines regionum poſiti, æs cuſum, argentum ſignatum,aurum preciabilium precium unum habitum ſit: Pauciſſima ex multis innuiſſe ſufficiat. Nullum itaque dubium eſt, ſolem hunc terrenum prælucere aliis quibuſcunque rebus,ut ſol planetis: Hi à ſole, tanquam rege,lumen omnne recipiunt, cui vicariam operam præſtant aſſurgendo vel motus variatione ſeſe accomodando, dum in apogæo tardi, in perigæo celeres, nunc retrogradi, nunc directi apparent: Sic ab auro cæteræ res valorem & ſui precium conſequuntur,quæ viciſſim illi ceduntin honore, durabilitate & virtute: In honore, quia in regum coronis & ſceptris geſtatur,in poculis & patinis uſurpatur, in cathenis & veſtibus viſitur: In duratione quoniam cætetæ res in chaos Elementorum citò redeunt, aurum verò nunquam, niſi fortè tardiſſimè: In virtute,quia & Medici Hippocratici ipſi ſummas vires

Aurum ſol terra.

assĉribunt, propter quas suis medicinis foliatum aurum immiscent & ægris propinant.

Cap. V.

Quod causæ præcipuæ, cur mensura mensurabilium & precium preciabilium sit aurum, in ternis proprietatibus existant; primò in externis accidentibus, colore, puritate, splendore, extensione, pondere sono & innoxia qualitate.

Aurum sur preciu rerum.

Auri proprietates externæ grate.

Visui, Color.

Aurum cur rubeum dictum.

Aurum cæteris terrestribus prævalere cum non longa probatione egeat, testantibus id singulis mundi angulis, huic ad fastidium inculcando supersedebimus, ac potius causas, cur ita sit, rimabimur, quas licet diligentissimè Franciscus Picus Comes Mirandulanus, Philosophus acerrimus indagârit, cum tamen alio respectu id fecerit, easdem nostræ Minervæ proponemus. Ex ternis itaque fontibus seu proprietatibus auri eas emergere statuimus: Primò ex iis, quæ sensui externo innotescunt; ut visui, colore, puritate, splendore. Color in auro non pallidus est (ut quidam, ideo pallere respondit, quia multos insidiatores sui patitur) sed Citrinus, qui ex rubeo & albo, mixtis inter se proportionabiliter generatur, utpote medius inter extremas, nigrũ & album: Hic enim ut nimis dispergit visivam virtutem & ille in arctum contrahit, sic Citrinus color oculorum aciem, quemadmodum & viridis, reficit, in mediocritate conservat & delectat. Aurum rubeum dicitur à formali vel colorante & potissima ejus parte rubea, quæ

dum

dum per cancellos albos pellucet, Citrina videtur; quemadmodum in virginum malis albissimis, dum sanguis trâsparet, pudoricolor cernitur. Hæc est Rosa purpurea inter spinas, Veneris sanguine & lepore tincta, quæ non animadvertitur, nisi à sciente inter colores discernere. Tinctores ex albo flavuum herbis suis efficiunt, ex flavo Citrinum leviter superveniente rubedine, ne quid de reliquis adjiciam. Fusores metallorum cuprum rubei coloris in flavuum latonem mixtione cum tutia subalba vel fumo metallorum alborum promovent. Unde manifestè patet, ex rubeo & albo Citrinum emergere; qui color auro proprius est, & ex rubea albaque ejus substantia, unita, componitur. Quemadmodum enim aquæ rubeæ & albæ simul confluentes, medii coloris aquam reddunt, ita magis cocta in auro pars cum crudiori mixta, eam tingit, & vice versâ à tincta diluitur. Etsi verò non omnis venustas à colore petatur, nec quod pulchrum, mox virtuosum existimetur, tamen quia *gratior est pulchro veniens è corpore virtus*, eò acceptabilior est hæc inter metalla species, quò colore est speciosior. Ut enim quilibet talis præsumitur, qualem se hominum oculis, extrinsecus ornatus, infert, ita aurum à pulchro & grato suo colore apud vulgum primam commendationem meruit, hac præsupposita ratiocinatione, sub tam pulchra veste corpus præclaræ indolis latere, aut in domo tam honesta Dominum singulari gravitate præditum habitare. Quæ de colore auri dicta sunt, eadem de puritate & splendore ejusdem accipienda veniunt. Puritas seu homogeneitas essentiæ simplicitatem arguit, quæ quò major est, eò ad Circulum, æternitatis symbolum, sive punctum indivisibile propinquius accedit. Animalia & vegetabilia ex par-

Cur Citrinum sit.

Puritas.

tibus heterogeneis & organicis constant, ideoque mortiobnoxia sunt; Elementa verò ipsa, quia ad simplicitatem magis tendunt, licet non secundum partes, tamen secundum totum, permanent. His adfinia sunt ex Elemẽtis composita puris, multiplici mixtione interveniẽte, qualia sunt inter metalla, perfectiora dicta. In his fortior compositio, & per minima mixtio effecit vinculum Elementorum gravium & levium arctissimum, quod vix solubile sit humanis viribus aut tẽporũ injuriis. Puritas verò in auro prævalet magis, quàm in reliquis metallis, quia hoc magis calore coctũ, coctione purgatũ, purgatione consolidatum, & totum aurum merum factum est. In lacte tres sunt substãtiæ separabiles, quæ à se invicẽ differunt colore & cõsistentia, serosa, butyrosa & caseosa: sic in vino, sanguine & aliis liquoribus videre licet. At in auro quamvis sint binæ essentiæ à natura conjunctæ, tamen utriusque eadem est denominatio, puritas & homogeneitas, eadem radix, basis & origo, nempe Mercurialis; quæ una est ex causis, cur nulla separatio fiat in auro partium, sive igne, sive aqua torqueatur. Splendor ab aquea & clara substantia terrę homogeneæ incorporata provenit, quiideo major est in auro quàm in cæteris metallis, quia aqua lavit in hoc magis suam terram, eamque penetravit & sibi univit. Proprium enim aquæ est splendere, ut ignis fulgere & rutilare: Utrumque in auro conspicitur. Dum enim splendet, rutilat & fulget, instar stellarum in nocte micantium: Utque splendor Soli cœlesti proprius est, indéque communicatur Lunæ & cæteris cœli facibus, sic & terrestri, hoc est, auro; quod cum aqua & igne, nec non aëre & terra proportionaliter temperatum sit, hin splendidum fulgorem noctu diuque oculos humano perstrin-

Splendor.

perſtringentem de ſe projicit. Quod præter ipſam experientiam teſtatur Hermes cap. 7. tractatuum 7. *Ideò*, inquit, *Philoſophi ipſum prætulerunt & magnificârunt, dicentes, Aurum hic haberi in corporibus ſicut Sol in ſtellis ſub lumine eſt ſplendidior.* Et Geber in Summa lib. 2. cap. 5. *Quod verò aurum claram & mundam ipſius* (argenti vivi) *ſubſtantiam habuit, per ſplendorem ejus fulgorem & radiantem manifeſtatur non ſolùm in die, verùm etiam nocte.* Præterea tam tactu, quàm viſu Auri incredibilis extenſio ſeu dilatatio & pondus explorantur, in quibus proprietatibus cum longè ſuperet omnia alia metalla, videntur illæ eſſentiam auri magis exprimere, hominibusque gratum facere. Tantũ enim unicâ unciâ auri deaurari, quantũ vix denis argenti argentetur, referunt illi, qui experti ſunt, ob ſummam ejus ſubſtantiæ ſubtilitatem & concoctionem, quæ in argento non tanta occurrit, quippe crudiori & craſſiori corpore, in quo non tanta & tam diutina, quàm in illo, elementorum attenuatio & commixtio facta fuit; quod patet in uvis immaturis, quarum ſuccus refrigerat, aſtringit, incraſſat & repellit, cum vinum depuratum ex iiſdem maturis contrà calefaciat, aperiat, attenuet & diſcutiat. In hoc enim ſpiritus ille ætherius maturatione & calore Solis ſatis elaboratus, circulatus & perfectus eſt, qui omniũ vini operationum author exſiſtit; in illis nequaquam. Simili modo in auro ſulfur eſt rubeum, maturum, diutiſſimè excoctum, ideoque partium tenuiſſimarum & quaſi ætheriarum, unde omnis ejus extenſio, dilatatio, penetrabilitas & foliatio contingit; In argento verò ſulfur album & non ſatis coctum invenitur. *Tactui, Extenſio.* De ponderis auri quoque experimentato: res teſtantur, quod ferè duplum habeat argenti, ſub iiſdem quantitatis dimenſionibus, ita ut ſi per idem fora- *Pondus.*

men fila diverſorum metallorum trahantur, ejuſdem craſſitudinis & longitudinis, Aureum ſit in pondere docimaſtico granorum 72. argenteum 36. totidem plumbeum, ſtanneũ 25. cupreum 30. ferreum 27. chalybeũ 28. ſi Claveo debetur fides; Quámvis Erkerus auri argentíque in pondere proportionem paulò aliter obſervarit.

1. *Notabile ſcitu digniſſimum.* Ubi notabile quid jam dictus Erkerus, Cæſareæ Majeſtatis per Bohemiæ regnum metallorum ſcrutator ſeu Docimaſtes acerrimus, adjicit; nempe nullum aurum à natura vel arte depuratum inveniri, aut adeo depurari poſſe per ignes, aquas aut alia criteria, quin ſemper tantillum de argento, naturaliter ipſi immixto, apud ſe re-
2. tineat. Idem de ipſo argento teſtatur, vix immuni omni ex parte reddendo à plumbo, quomodocunque exami-
3. netur vel probetur. Quibus accinit hoc axioma, ab experientia deductum, quod omnis minera plumbi vel etiam alterius imperfecti metalli ſemper granum, tanquam Embrionem, argenti in viſceribus ſuis abſcondat, ſive hoc ſit operæ pretium, ut ſeparetur ſive non. Et
4. ſic, quod minera argenti quælibet aliquantulum aureæ prolis foveat & retineat, quicquid oſores doctrinæ me-
5. tallicæ contra futiliſſimè diſputent. Ubi & hoc ipſius naturæ placitum & omnium in metallicis locis ſeu fodinis expertorum, ut apparet, Paradoxon, imò veriſſimum dogma, aſſcribemus atteſtante Reverẽdo & Doctiſſimo Viro M. Johanne Matheſio vallis Joachimicæ (ubi ſeſquimille, & amplius metallicos operarios noctu diuque occupatiſſimos per tot annos; circiter 100. huc uſque vixiſſe conſtat, ex quorum conſenſu & relatu ſuam hanc hauſit doctrinam) divini verbi olim miniſtro, in Sarepta ſua de metallis, eorumque ortu diſertiſſimè, licet Germanicè, editâ, nempe non ſolùm metalla

omnia

omnia ex argento vivo & ſulfure orta eſſe & oriri, ſed
quoque adhuc in viſceribus terræ & mineris ſuis creſce- 6.
re, hoc eſt, ſuo modo vegetare, augeri & fieri mixtione &
concoctione naturali, quemadmodum ſupra terram
creaturæ aliæ, nec ſimul & ſemel eſſe creata & facta ab
initio; imò benedictionis divinæ verbum; *Creſcite, &*
multiplicamini, his quoque mutis & latentibus creaturis
à DEO dictum. Adhæc, quod amplius eſt, eadem ex im- 7.
perfectis perfecta fieri gradatim & uſq; ad acmen pro-
vehi, ad quam cum pervenerint, accedente calore 8.
immodico, abſumi, comburi & imminui; atque ſic æ-
tates ſuas diverſas, infantiam, adoleſcentiam, matu-
ram & ſenilem experiri. Quæ, ſi ita ſunt; quemadmo-
dum dictus Vir Reverendus (à Chymicis aliàs prorſus
abhorrens, ne quid in illorum gratiam retuliſſe exiſti-
metur) multis argumentis & experimentis demonſtrat
(quæ ſuo videantur apud ipſum loco) taceant alii, qui
hanc in metallis potentiam negant, exibilant & explo-
dunt, utpote ingrati erga benignam matrem, Naturam
DEI opificis miniſtram ejuſque ſcrutatores iniquiſſimi
rerum cenſores; quibus & hoc obiter enodandum relin-
quo, ſi metalla in ſe invicem non ſint natura vel arte mu-
tabilia, ut cauſam exponant, jam partim dictorum octo
notabilium, & partim dicendorum; Cur metalla omnia 9.
perfecta & imperfecta in argentum vivum currens re-
duci queant, quod adeò vulgatum eſt, ut dubitationem
nullam admittat; Cur ferrum in chalybem, & utrum- 10.
que in cuprum tranſeat, non ſolùm per aquas, naturales
in fodinis Zepuſienſibus, Goſlarienſibus (ut oculatus te-
ſtis adfirmare poſſum) & aliis, ſed etiam artificiales vi-
trioli communis ſolutivas; Ubi, ne quis ex vitriolo, cupri
atomos ſeu ſemina in ferro corroſo congregante, id ac-

cidere:

cidere opinetur, ut Gulbertus & alii cavillantur, notandum, quod hoc & à natura & arte refutetur hoc modo: A natura, ut ante dictus Erkerus obseruavit; quia in Cuticensibus fodinis, ferrei clavi ligni infixi, ibique per aliquot annos retenti, in merum & verum cuprum, integrâ suâ substantiâ transmutati sint. Ab arte; prout alii experimentati sunt, absque vitriolo, solo oleo sulphuris per campanam facto, cum duplo aquæ fontanæ commixto, cui chalybis vel ferri laminas tenuissimas sæpè ignitas & restinctas in aqua frigida, incoquendas per sex horas lento igne, tradunt; unde vitriolo viridi post refrigerationem vasis collecto, inque aqua communi cum aliis laminis chalybis, bullito, nitellas æris, igne propriè reducendas, apparituras. Gravissimum verò pondus in auro efficiunt elementa terrestria, in copia excedentia, ut & aquea, ab aëreis & igneis in virtute prævalentibus per minima penetrata, consolidata & repleta, ut nulli pori aëri relicti sint, ita ut quidam statuant, in eo esse octuplum terræ, quadruplum aquæ, duplum aëris & simplum ignis, quoad substantias elementorum; quoad virtutes verò & qualitates, unam particulam ignis in efficacia correspondere denis aëris, centenis aquæ, millenis terræ; & quibus omnibus mixtis & remixtis anaticâ proportionẽ seu æquationẽ auri produci. Quorum omnium, ne nos ipsi authores videamur, plurima testimonia adducere liceret, si opus esset, & ratio scripti exigeret. Verùm cum per sese pateant, nec ab ullo, nisi ignaro, in dubium revocari possint, aliis præteritis, Bernhardi Comitis, Philosophi practici & experti (cui non minus, quàm alteri, in sua arte, artifici fides adhibenda est ab inexpertis) hac de re authoritatem proferemus, qui in epistola physica sua ad Thomam de Bo-

11. *Nota bene.*

12.

Experimentum aliorum.

In auro cur pondus gravissimum.

nonia;

nonia; *In auro est*, inquit, *multò magis de elemento graviori & passiviori, materia scilicet, & non qualitate, quam de leviori & activiori, id est, quantitate. In eo major est terræ quantitas, quàm aquæ, & major quantitas aquæ, quàm aëris, & major aëris, quàm ignis. Propterea omnium metallorum est gravissimum. In hac tamen inæquali proportione quantitas est æqualis & anatica proportio qualitatum calidi, sicci, humidi & frigidi, quia quodlibet horum est in auro, ut jam prius dictum est. Cujus causa ponderis est permanentia soliditatis terræ & aquæ & solutio aquæ homogeneæ cum terra: quia aqua solvit terram homogeneam. Item causa ponderis est intrinseca eorum per minima permixtio: quia aqua non patitur terram poros habere, tam in auro, quàm in argento vivo, quod aliter est in reliquis metallis, in quorum congelatione propter scoriam à mercuriositate seu Mercurii natura rejectam & heterogeneam eisdem metallis permixtam, pori insensibiliter fiunt, unde supervenit levitas, quæ non est aliud, quàm absentia materiæ & ejusdem porositas; ut gravitas non est aliud, quàm solida appositio materiæ.* Hæc ille. Restat sonus in auro, qui obtusus est & quasi nullus seu mutus propter causas easdem, nempe cum sonus fiat locis concavis, porosis & aëre plenis, ut tympano & aliis, & aurum nil concavitatis in se admittat; Ergo & ex metallis minus sonorum est, per se considerando; si verò cum aliis misceatur, harmoniam seu tinnitum non inconcinnum, sed lepidum, causatur. In auro equidem Apollo cum Musis suis auditur, ex quibus hæ ducunt choreas & saltant ad lymphas fontis Hippocrênes, ille canit ad citharam & dictat carmina. A sulfure enim aureo & rubeo, utpote igneo, ejus acutus sonus provenit; A Mercurio, ceu aquosis partibus, gravis. De Qualitate innoxia auri dicimus, quod in cibis & potibus propatinis & poculis Regum & Principum optimè inser-

Auditui sonus.

Gustatui innoxia qualitas.

viat,cum illis nec æruginem,nec ferruginem vel plumbaginem,aliudve ſimile,humanis viſceribus ingratum & noxium,adminiſtret,ſed contenta edulia & potulenta tanquam diligentiſſimus Condus Promus accipiat & reddat. Acetoſa,ſuccus cibi,limonum in vaſis aliis metallicis potius venena fiunt, quàm Alexiteria adverſus venena,cum corrodantur ab ipſis vaſa,quemadmodum & ipſa lapidea & marmorea, in auro verò manent, quæ ſunt,imò in virtute augentur. Hinc quæ mala à plumbeis canalibus & vaſis,quibus aqua ducitur & continetur, in cibis & potibus uſurpata ſæpius, inferuntur, ut ſunt ſtrumæ gutturis & nodi,auro dicuntur curari;ut patet in quibuſdam regionibus,ubi pro curatione eorum aureus,numus patientium collis nudis adaptatur. Ad hoc à Regibus medicantibus fit, non Medicis,qui potius accipiunt, quàm dent aurum, pro mercede. In aliis quoque locis, ubi argentum vivum ſeu inſpiratione ſeu inunctione corporibus humanis ſe inſinuaverit,per idem aureum remedium illud educi & captari poſſe,ſunt, qui teſtantur. Innoxiam verò qualitatem in auro inprimis animadvertimus in uſtulationibus,quæ ſi fiant cum auro abſque fœda exulceratione aut eroſione,imò abſq; indecenti cicatrice perfici,ipſo uſu expertum eſt, ut in pilorum frontis eradicatione, cauteriis quibuſcunque & aliis hujuſmodi: Unde Avicenna dict. 5. cap. 7. *In auro*, inquit, *ſunt naturæ abſconditæ, quæ proſunt toxico, aut illi,qui percuſſus eſt ferro; & pueris naſcentibus, ſi quando natus fuerit, teneat, non timebit Dæmonem. Et ſi prægnans mulier biberit, non abortabit.* Et dict. 6. cap. 13. *Non putes, quòd lapides, quam vis cariores vendantur auro, quòd magis valeant, quàm aurum. Ideò enim precium habent, quia pauci inveniuntur; Et de omnibus rebus hujus ſeculi*

magis

magis valet aurum, & ita fuit, & erit per omnia ſecula. Item dict. 1. cap. 2. *Et ſicut Sol magis valet, dans fortitudinem ſuam uſque ad Saturnum, & deorſum uſque ad Lunam, & ita aurum eſt precioſius omnibus aliis; Et ideò, quia omnes res cæleſtes ſunt mixtæ cum terreſtribus.* Hæc Avicenna. Quæ omnia & ſingula antedicta primam & externam quaſi cauſam præbuerunt hominibus, quòd aurum ita honorârint, pro precio preciabilium aſſumpſerint, & quibuſcunque aliis terreſtribus antepoſuerint, ut Monarcham. Cúmque, quod rarum, carum, & ſemper cupiamus negata, hinc auro preciumaugemus, ejuſque ſitim magis patimur, quàm ſi ejus copiam, quantam vellemus, in propatulo haberemus, quod tamen per accidens contingere non diffitemur.

CAP. VI.

Secundò, auri prærogativam dependere ab ejus à corruptione immunitate, & quaſi perpetuitate contra omnium elementorum injurias, ut ita æternitatis imago corporea habeatur.

QUÆ hactenus dicta ſunt de auri æſtimationis cauſis, vulgo ſatisfeciſſe potuerunt, qui ſaltem exteriora reſpicit accidentia, inque iis hæret obtutu, ad interiota vix unquam penetrans, quemadmodum pueruli videntes pomum ex ejus colore & ſapore non ingrato certi nihil ulterius, cur appetant, animadvertunt. Verùm hæc prudentibus non ſatis ad palatum fuere, qui eſſentiam rerum & cauſas internas acrius ſcrutantur: Unde niſi quid aliud in auro præ cæteris mundi objectis reperiſſent, calculum ſuum alteri naturæ potius,

quàm auro dediſſent, in qua nimirum hoc, quod maximè optarent, aut reipſa, aut imaginetenus invenirent. Ut autem omni creaturæ, præſertim rationali ſeu homini, hoc in votis maximè eſt, ut cum ſit, bene ſit, nec unquam eſſe deſinat, ita videntes aurum verè unicum in rebus humanis incorruptibile exiſtere, aut longiſſimæ durationi, quæ proximè ad æternitatem accedit, aptiſſimum, hoc elegerunt unà cum vulgo conſentientes in ſubjecto, licet fine diverſo. Aurum itaque ut pulcherrimum viſu, tenuiſſimum dilatatu, ponderoſiſſimum tactu, rariſſimum inventu, ſaluberrimum uſu judicatum, cum æternitatis haud obſcuras in ſe oſtendat propietates, præ aliis, ſapientibus arriſit, ut eſſet corruptibilium norma, terreſtrium theſaurus & elementorum compendium. Exiſtimârunt inſuper æternum illum Univerſi Creatorem (qui ex elementorum ſinu & capſula omnia corporea ſublunaria eduxit) cum individua hominum per ſe, ut jam vivunt, æterna non creârit, ſed per ſobolẽ ſubſequentẽ eorũ corruptioni & elemẽtali diſſolutioni conſuluerit & ſubvenerit, voluiſſe aliq; ſymbolum & tecmyrion æternitatis poſt hanc vitam futuræ, cum corpus & anima eodem vinculo ſocietatis quaſi poſtliminio copulabuntur, nobis ob oculos proponere, unde tanquam ex aperto libro ea, Quæ Jam Non Sunt, Sed Erunt, Quæ Vero Sunt Et Esse Desinunt, quotidie diſceremus, nempe Aurum corporeum & elementatum à natura factum, non deſtruendum, quoad terminus mundi adfuerit. Animalia, plantæ & reliqua omnia in hac mundi inferioris machina ſeu theatro, oriuntur, augentur, diminuuntur, moriuntur, pereunt, & perſonas ſuas mutant, imò eſſe incipiunt & deſiſtunt, pro magni illius Actoris voluntate.

Aurum quia quaſi perpetuum gratum.

Aurum ſymbolum æternitatis.

te. Solumaurum à prologo ad Cataſtrophen expectat, omnes actus perficit, in omnibus ſcenis currit, nunc Rex, nunc ſervus, nunc Medicus, miles, agricola, mercator, ut ipſo Vertumno aut Protheo plures aſſumat formas & habitus. Omnes enim homines ſeu ſuperioris ſeu inferioris ordinis hoc uno decorari cupiunt, hoc uno honorari, imò & ſexus fœmineus hos ſibi datum ad mundum & delitias arbitratur, & quis non ſibi vendicat Aurum, ut proprium? Sexcenta ſunt artificum genera, quæ id ex ſuis tenebroſis clauſtris eruunt, ab admixtis ſegregant, purificant, fundunt & elaborant. Plures, qui propter id lucrandum & obtinendum, inſudant: Cauſa hæc una eſt; quia etſi à furibus & prædonibus auferri poſſit, tamen ab igne & aqua, carie, putredine, tineis & vermibus præſervetur, ut tutiſſimum vitæ humanæ Balſamum & Viaticum, quod in parvo corpore multarum rerum cenſum contineat, tanquam alter Tydeus, de quo dicitur, quòd parvus mole corporis, magnus virtute mentis extiterit. Si quis ab oriente in occidentem, vel à ſeptentrione in meridiem, aut vice verſa tendat, Comes itineris aureus numus aptiſſimus eſt; quia nec gravat portantem, ſed lætitiâ potius afficit, cum ſeſe captivum pro Domino ſuo in exteris oris apud barbaros duci patiatur & detineri, ut Dominus liber per mundum migrare poſſit: qui eidem victum & amictum, equos, quadrigas, arma & gratiam apud cunctos quærit, ſeſe pro pignore ſiſtens creditoribus. Aurum ſolum non formidat hoſtes, quia intrepidum, licet ferè omnium inſidias patiatur, invictumque permanet, licet vim ſentiat. Ignis quidem illud liquefacit, at non deſtruit; aqua corrodit, at non conſumit; Oceanus abſorbet, ſed in fundo ſuo abſcondit & poſt revomit. Hoc

Aurum perſonam perpetuam ſuſtinet in ſcena mundi.

Aurum vita humanæ Balſamum.

Aurum ſervus fidiſſimus.

Aurum Cygnus invulnerabilis.

unum ridet omnes omnium conatus hostiles, estque veluti Cygnus invulnerabilis, à nullo, ne Hercule, subjugandus. Hæc est Aquila illa gemina Delphis (ubi Apollo ex auro solido aram, ex Crœsi illius ditissimi dono, mille laterum habuit) utrinque versus Ortum & Occasum ad terrenum orbem circumlineandum emissa, quæ eodem loci revertitur. Aurum solum, ut sapiens, quamlibet terram elegit pro patria, cum ubique bene se habeat, omnia sua secum portet, nec aliena appetat, ipsum ab aliis semper appetitum: In hoc uno æternitatis imago relucet, cum idem tanquam pulcherrimus ille Narcissus sese in fonte aquæ splendidæ contempletur, seipsum depereat amore & à seipso pereat perennis ut vivat. A quo enim liquescit, & omnia alia labascunt, nempe igne, nutritur solum, ut Salamandra, cum in igne creverit, ut Pyrausta, quod de sulfure ejus seu forma rubea intelligi debet: Cui sanctus Euangelista Johannes in Apocalypsi cap. 21. ℣. 18. assimilari dicit Urbem *sanctam*, affirmans, *eam fuisse aurum purum, & similem vitro puro*: De quibus verbis Mathesius in Sarepta Conc. 15. *Textus equidem Johannes*, inquit, *videtur non de communi auro, quod apud nos cognitum est, loqui, sed de novo & singulari quodam auri genere, quod supra pristinam suam nobilitatem & vim in novo mundo proprietates habiturum sit ad instar crystalli, nec tantum refulsurum, sicut lapis auri vel hyacinthus, qui tantum auri colorem habet, sed hic etiam ipsum aurum spissum ac defæcatum fore & perspectibile.* Hæc ille. Quæ similitudo ideo ab auro desumpta videtur, tum quia hujus forma abstracta à materiali parte instar vitri ruberrimi & pellucidi appareat, tum quia tota ejus compages quasi æternis vinculis ligata inter se cohæreat, ideoque æternæ civitatis, Hierusalem ideam repræsentet: A

In auro æternitatis imago.

Æterna civitas comparata auro.

stramine

ſtramine enim & ſtipulis, aliisve combuſtibilibus & facilè perituris rebus allegoria deſumpta alieniſſima fuiſſet, ubi de perpetuo duratura ſocietate aut de cœleſtibus ſermo eſt, quæ nihil cum iſtis adfinitatis aut commercii, cum auro verò plurimum obtinent. Nam ut cœlum, quoad viſibile, purum eſt abſque maculis, rotundum in forma & motu, mutationi nulli ex elementis obnoxium, ſic Aurum. Quicquid beatorum hominum cœli arcem & felicitatem poſſidet, illud ſublunaria omnia, *ut vanitatem vanitatum & omnia vanitates*, deſpicit, & ab illorum injuriis liberum evaſit, etiamſi gigantea manus ſuperaddat Pelion Oſſæ, & minas horridas crepet: Ita quicquid ex imperfectis metallis aut mixtis ad auri conſtantiam à natura magiſtra, vel arte obſtetrice provectum eſt, id manet in eo ſtatu proſperrimo, donec mundus ipſe, quicquid contra fremant nugigeruli blaterones, qui ſe cœlum digitis tangere poſſe imaginãtur. Adhæc Magi illi ſeu ſapientes viri, qui Regi Regũ recẽs in Bethlehem nato, Chriſto Salvatori noſtro, Genethliaca obtulerunt dona inter cætera aurum elegerunt, utpote Regi ob æternitatis imaginem debitũ. Ut enim palma & laurus dabãtur antiquitus æterno temporalibus & mox morituris Regibus in ſymbolum certæ alicujus victoriæ, ſic huic æterno Monarchæ, qui carnẽ humanam in tempore aſſumpſit, at in æternum non depoſiturus eſt, meritò datur Aurum, unum, perpetuum, tum ob humanam neceſſitatem, tum ob divinam omnipotentiam & affluentiam. Ne quid de auri uſu in Veteri Teſtamento adjiciamus, hoc conſtat, etſi ſit & habeatur æternum aurum, ignibusque inſuperabile, tamen à Moiſe, ex juſſu divino, aureum vitulum in Eremo Idololatriæ objectum, ab Aarone erectum,

Æterno Regi aurum datum in ſymbolum.

Moſis artificium cum auro.

Exod.

Exod.cap.23.)combuſtum,ejuſque pulverem aquæ inſperſum populo Iſraëlitico propinatum fuiſſe, quod non abſque miraculoſo artificio ſive divino ſive chymico factum ſuſpicamur, aliisque magis enodandum relinquimus. Cauſas verò hujus in auro perpetuitatis, quamvis ex ante dictis quilibet ſubintelligere queat, tamen hîc eas uberiores indigetabimus. Triplex omnino aurei nodi filum eſt, quo ille connectitur; Primum, Elementorũ, terræ, aquæ, aëris & ignis illa proportione & mixtionis ſubtilitate mira complexio & p minimos atomos mutua colligatio, ut terra abſq; aëre & aqua abſque igne, licet inimico aliàs infeſtiſſimo, manere nõ poſſit, utq; ignis aër, aërẽ aquã, aqua terrã, quaſi cathenatim conjungat in rarefaciendo, & econtra terra aquam, aqua aërem, aër ignem copulet in condenſando, ut fiat unum compoſitum, conſtans, perpetuum, licet Elementatum. Dum enim ignis externus ſtimulat aquam Mercurialem, ut ſubvolet in auras, quemadmodum in vulgari Mercurio, metallis imperfectis, aliisque liquoroſis ſubſtãtiis contingit, detinetur à terra homogenea, cui ea aqua incorporata eſt, & per aëris interceſſionem commendatur igni interno, ne ille admittat ſeparationem aqueæ ſubſtantiæ à reliquo compoſito. Nam ſimilia ſimilibus conſervantur & contraria contrariis tolluntur, ut habent Medicorum axiomata. Cum verò conſuetudo fiat altera natura, & quæ conſueta ſunt, facilè tolerantur, inſueta minus, ut patet in Æthiopibus, qui Solis ardore inde à pueris exuſti, noſtræ æſtatis intenſum calorem quemcunque facilimè ferunt, qui fortè Germanis minus aſſuetis moleſtiſſimus ſit, hinc aqua frigore continuo denſata tranſit in criſtallum vel terream ſubſtantiam pellucidam, & vice verſa Mercuria-

1. Aurei nodi filum Elementorum per minima mixtio.

lis

lis aqua calore diutino exercita, absque evaporatione, calori assuescit & fit calida, permanente qualitate. Tigris tandem disciplinam agnoscit, & leones & ursi domantur tempore. Quidni Elementa quoque à contrario suo emolliantur, superentur & vincantur, dummodo violentia subitanea operationi absit? Hinc natura lentè festinat in suis mutationibus naturalibus, donec Aquila Bufonem attollat, & bufo aquilam deprimat, hoc est, alterum ab altero inseparabiliter teneatur, & sulfur ex argento vivo generetur, identitate substantiæ Mercurialis manente. Secundum filum complexionis aureæ est in duplici jam dicta substantia Mercuriali, fixa & volatili, rubea & alba, matura & immatura; ex quibus si cruda alba & volatilis per se consideretur, invenitur, quod in eo aqua ita adhæreat terræ, & terra aquæ, quod terra cum aqua simul in aëra seu alembicum ascendat, quod est aliàs contra communem naturæ institutum. Ex animalibus, vegetabilibus & reliquis omnibus calore fit separatio, ut aqua absque terra ascendat, terra absque aqua in fundo resideat. At in Mercurio omnia Elementa cum aqua volant, nempe in volatili, quemadmodum & in fundo quiescunt, nempe in fixo. Quantum enim juris habet aër in terram, ut illam subvehat, tantum & terra habet in aërem, ut illum secum in fundo retineat; Quod contingit in altera auri parte, cocta, rubea, fixa. Hæ duæ substantiæ simpliciter & seorsim per se mixtæ denuo miscentur & una cum altera confunditur, sicut fixa, rubea & cocta albam, volatilem & crudam figat, fixet & concoquat. Quæ duplex mixtio in auro naturali facta efficit, ut ejus substantia sit indivisibilis, & prorsus quasi perpetua. Tertium aureinodi vinculum est æquatio quatuor qualitatum.

2. *Aurei nodi filum. Duplicis Mercurialis substantia, fixa & volatilis conjunctio.*

3. *Aurei nodi vinculum: æquatio quatuor qualitatum.*

Cum enim qualitates, ut accidentia, ſuis ſubſtantiis quæque adhæreant, nec ab iis ſeparentur unquam, ſubſtantiæ verò ſint inter ſe mixtæ omnimodè, hinc & qualitates in ſuis intenſis gradibus ſunt verè commixtæ ſic, ut una aliã ad mediocritatem reducat, & exactam temperiem exprimat, quæ dicitur æquatio quadrata qualitatũ elementaliũ, ut ſupra cap. 2. diſſeruimus. In cæteris mixtis, excepto auro, non eſt ejuſmodi æquatura in ſummis gradibus, & ſi ſit quo ad qualitates, non tamen ſubſtantiæ ſunt ita dupliciter per minima conjunctæ, ut terra potius cum aqua ſubvolare velit, quàm ſeparari, agente igne, eamque rarefaciente. Hinc in temperatis vegetabilium vel animalium ſubſtantiis, manna, saccaro, aliiſve hujuſmodi facilis eſt ſeparatio Elementorum ſeu partium compoſiti, ideoque hæc temperata à calore ventriculi humani mox vincuntur & ſegregantur, ut in cibis alimentoſisque medicamentis contingit.

Caſtrum aureum. Hoc triplici muro Caſtrum aureum circumdatum omnibus Elementorum hoſtibus inſuperabile permanet, niſi quis veram clavem à Domino Caſtri acceperit diutinâ animi ſpeculatione, exercitio manuum & labore Chymico. Hoc eſt omnibus Tempis Theſſalicis, campis Elyſiis & cornu copiæ longè ante ferendum, quippe quod terreſtrium theſaurorum omnium gazophylacium exiſtit. Hoc gazas Arabum, arenas Indorum & ſcrinia Ægyptiorum longè antecellit, imò Pſyches illius (aureolo decantatæ Apulejo) voluptatum illecebris referta Aula eſt, in qua Appetitiva animæ humanæ vis nunquam non degere exoptat.

Aurum æternum non ſimpliciter. Verùm Aurum ita æternum putemus, ut ſecundum quid dictum, accipiamus. Ex fragilibus enim & caducis bonis, id eſt, in ſuis partibus firmius & conſtantius, quo ad amiſſionem

nem verò ejus poſſeſſionis, cæteris omnibus par eſt,& inter Fortunæ dotes, quæ eſſe vel abeſſe poſſunt, numerandum, imò doctrina, virtute & ingenii donis adhuc longè fragilius: Unde ea conſideratione habita, quod aurum facilè amittatur naufragio, furto, vel aliis modis, Philoſophi antiqui adhortati ſunt inquilinos ſuos, ut filiis ea quærerent & relinquerent bona, quæ cum naufragio unà cum ipſis enatare, ac à furibus non comminui poſſent, intelligentes bonas literas, virtutes & ſcientiarum liberalium cultum. Verùm illi relativè & politicè aurum conſiderant, nos per ſe & phyſicè, quatenus eſt corpus naturale, mixtum ex quatuor elemētis, ex terreſtribus maximè ſolidū & incorruptibile. Unde ipſum non propriè dicendo, ſit æternum, ſed æternitatis imago viſibilis, hominibus ante oculos poſita, ut à corporeo ad incorporeum, à terreno ad cœleſte, à propinquo ad remotum, à præſenti ad futurum cogitationes dirigat, quod quomodo fieri poſſit, in ſequenti capitulo trademus.

CAP. VII.

Quod totus hic mundus apertus liber ſit, docens rationales homines in genere, quod & qualis ſit DEUS, *quod hæc vita tranſitura, aliáque æternæ felicitatis expectanda ſit, in quo Aurum, qui paginam eſſe negat, Elleboro indigeat.*

SI cui hæc incredibilia & à longinquo petita videantur, tanquam ex muſca elephantem facere aut ter-

ram cum cœlo miſcere, ſit noſtri propoſiti, huic ego, ſi modò paululum me audiat, rationes dictorum ampliores & ſufficientes adducturus ſum. Antonius quidam Eremita cum in ſolitariis locis vivens indies magis devotus & doctus evaderet, interrogatus, unde tantam doctrinæ ubertatem hauriret, cum abſque libris eſſet, reſpondit: Hic totus mundus, quàm latè patet, mihi de DEO, ejuſque operibus apertus liber eſt, in quo ſeneſcens ſtudeo & ſtudens doctrinis novis atque novis reficior & erudior. Hoc nobis in mundo, non in Eremo, viventibus æquè dictum & ratum ſit; quod tota hæc orbis machina, quæ à munditie Mundus Latinis, & ab ornatu κόσμος Græcis dicitur, nil niſi codex ſit multarum paginarum, in quibus, quo quis magis ſtudeat, eò doctior evadat. Incipiamus redire ad elementa literarum prima, non ut cum ſene Plautino ternas A, M, O, diſcamus, ſed quaternas D, E, U, M, agnoſcamus. Primum hujus magni voluminis folium eſt cœlum Empyræum, ipſius Dominorum DOMINI & Deorum DEI OPT. MAX. æternum domicilium, quoad humana mens imaginari poteſt, Angelorum & beatorum omnium ſedes, manſio & requies, quò omnes, velut ad portum nautæ, aſpiramus. Hoc primum ut eſt in conſideratione noſtra, ſic ultimum in poſſeſſione. Poſt, Primum Mobile eſt cum octo ſphæris ſtellarum, unà cum ſuperiori fixarum, reliquis errantium. Utrumque in auro, veluti in ſpeculo animadvertimus: nempe illud in parte immobili, fixâ, rubeâ; quietâ & FORMA auri, quæ proprium ejus ſulfur eſt & ætheriæ originis, quia Solis cœleſtis proles & effectus ſit; Hoc, utpote ſyſtema novem orbium in mobilibus, volatilibus & albis auri partibus repræſentatur, ſcilicet Mercurialibus, quæ intelligenti ſufficiunt. Secun-

Mundus quidex quinis.

Folium codicis mundani.

Aurum ſpeculum mundi.

da

da pagina, quatuor elementa, quatenus talia complectitur, hoc est, regiones ignis, aëris, aquæ & terræ. Hæc, quomodo in auro sint efficacia & manifesta, in præcedentibus satis dictum est. In Globo terreno innumeræ paginæ hujus magni libri patent, quas omnes recensere aut evolvere, non est hujus angustiæ tam loci, quam temporis. Ediderunt de singulis alii sua volumina, quibus supervacaneum esset, quid adjicere. Inter ea verò, quæ ex terra effodiuntur, vel ex fluviis colliguntur, cum aurum sit præstantissimum, ideo in hoc mundano codice non negligendum, sed altius considerandum est. Si quidam in apicularum speculatione sola consenuit, atque inde DEI providentiam & omnipotentiam aucupatus est, quid nos non faciamus in auro? quod licet partes non habeat organicas, nec motus aut operationes visibiles, tamen cum inter bona fortunæ optimum sit, & non, nisi longissimo temporis intervallo à natura producatur, merito quoque inde DEI præsentiam attestari liceat: si rectè Poëta cecinit;

2. Pagina libri mundi.

Aurum magni libri magna pagina.

Præsentemq́ refert una vel herba Deum.

Annon idem de hoc preciosissimo DEI dono prædicandum est? Mutum quidem aurum est, quoad sonum aut vocem, nihilominus tacito quodam effectu suæ essentiæ clamat, & de DEO testimonium ubique perhibet. Si in tricolori viola, quæ herba Trinitatis vulgo dicitur, ob colorem trinum, æterna TRINITAS & MAJESTAS Divina exprimi putatur, in subjecto adeo vili & quolibet vento vel æstu perituro, quidni eadem potius in auro (quod non à vento, sed nec ardentissimis ignibus aut stygiis aquis consumitur) tanquam divino quodam speculo, repræsentetur? Nam, ut DEUS unus in essentia, at Trinus in personis est, nec propter personarum

Aurum suæ essentiæ exprimit Trinitatem.

ternarium numerum tres sunt Dii, nec propter essentiæ unitatem Una saltem persona est, sic in auro una est substantia homogenea, Mercurialis & inseparabilis, in qua tamen substantia sulfurea & rubea per se consideratur, & alba per se; quia rubea ab alba præcessit, tanquam à patre filius, nihilominus quia punctum illud Physicum rubeæ & fixæ substantiæ fixavit albam, atque hinc fecit eam æquatam & auream, inde in auro facto à naturâ neutrum illorum fuit prius & posterius, sed unum ad alterum relativè respicit. Cum verò hæ duæ substantiæ sint unitæ & colligatæ mutuò, hoc earum vinculum, quod in essentia non differt à colligandis, est tertium in hac trina unione. Hæc intellectui dicta nisi sufficiunt; En sensui oculorum eadem manifestemus. In Amausis seu vitris rubeo vel alio colore tinctis tres sunt substantiæ in unitate inseparabiles; primò cristallinum vitrum, secundò color rubeus vitrificatus; quæ duo dum confunduntur, tertium intervenit, quo uniuntur. Videmus enim in ejusmodi vitro rubeo, quo decoratur aurum ab aurifabris, tria distincta, colorem tingentem, substantiam tinctam & sustinentem, & substantiam, per quam pellucet & apparet, quæ si unum dixeris, non falleris. Quod tingit enim tinctum est, & quod sustinet, sustinetur, eaque singula pellucent. Idem alii per laternã ex cornu transparentem declarant, in qua id, quod sustinet lumen, unum est; ipsum lumen, quod sustinetur alterum; tertium, cornu, per quod lumen transmittitur: sed hæ tres substantiæ cum non sint unitæ, crasso modo saltem rem exprimunt, ut eò melius intelligatur: In auro omnia sunt unum, atque illud unum tripliciter consideratur vel ut substantia terrea, quæ in fundo manet, & tanquam ossa in homine, alia sustinet; vel ut substantia

Isaac lib. 2. cap. 93.

Isaac lib. 2. cap. 90.

In auro omnia unum.

aquea

aquea & aërea, quæ suâ naturâ in altum subvolat, sed à terrea detinetur, ne possit, estque veluti caro & humores in homine; velut substantia ignea, quę rubea est propriè & cæteris duabus profundissimè unita, eas permeans & maturans, estque velut spiritus vitalis & animalis, calidumque nativum in humano corpore. Imò ipsum aurum hominis partes, tanquam Microcosmi idea, optimè exprimit, tam animam, quàm corpus; quarum una immortalis, altera ex corruptibilibus elementis condita est, mirabili modo inter se jūnctæ, ita ut ab animâ, tanquam causâ primariâ seu Endelechiâ, ut Aristoteles vocat, omnes motus & Physici & vocales procedant. Et quod omnium maximum, in auri compositione, resurrectionis humanorum corporum, animæq; in ea remittendæ imago apparet manifestissimè. Mille enim testimoniis illorum, qui viderunt, adfuerunt, fecerunt, constat, formam quasi animam auream, undecunque habitam seu elicitam, seu artificio naturæ productam, immissam in argentum vivum vulgi, id in compositum aureum, auro naturali in omnibus correspondens & æquale, provexisse, mutasse vel perfeciſſe. Quæ autem vera sunt, ut nulli nisi cœco vel ignaro vel invido neganda, animæ humanæ à corpore separatæ, inque id iterum novissimo judicii die immittendæ, præsentissimam figuram referunt. Quicunque verò hisce toties visis, auditis & factis contradicere audeant, quod illis ex libertate Philosophica & opinionum varietate licet, iidem, nisi pudore & metu pœnæ coërcerentur, facilius, ut olim Saducæi & etiamnum Epicuræi, resurrectioni nostrorum corporum post hanc vitam futuræ sese opponerent; quippe cujus Scriptura sola, licet miraculis & exemplis probata, extet, nulla autem nostri ævi

Aurum hominis partes exprimit.

Aurum imaginem resurrectionis corporum præbet.

expe-

experientia: quod dictum nolim, quasi ideò sit incertior, quia antiquis innitatur testimoniis & fide Christiana solummodò percipiatur, sed quia increduli ad sensus, palpabile & præsens objectum testium vivorum, multò magis ad intellectum, non palpabile & futurum, testium defunctorum, præsupponantur. Hujus temporalis vitæ transituræ rationem qui petit, ratione destituitur, dum in omnibus individuis ut initium sit terminũ animadvertit, nec ullus hominum ab æterno fuerit, nec in æternum, prout nunc, vivet, sed unus post alium advenit & discedit, tanquam personæ in comœdia. Æternæ verò & futuræ felicitatis veriſſima testimonia in sacris literis prostant; unde tanquam ex fontibus Israëlis, illa unicè petenda sunt; Quæ hic dicuntur, ex Naturæ libro adducuntur, nec ideo contemnenda, quòd à nobis, quasi primis, in medium proferantur, cum sint ipsa Dei Opt. Max. magnalia, æquè ut animalia aut vegetabilia, in quibus resurrectionis corporum quædam imago adumbratur, exempli gratia in somno, quo animal quodcunq; sepultum jacet, privatum sensu & motu, donec evigilet; in hirundinibus, ranis, & ejusmodi aliis, quæ hieme in aquis, veluti mortuæ delitescunt, vere novo vitam resumunt, ne quid de muscis aliisve insectis dicam, quæ suffocatæ in oleo vel aqua, cinere consperſæ dicuntur reviviscere. Si verò quis hæc symbola naturalia inesse, neget auro, illi Carneadis remedium, nasturtium, quo cerebrum à mucosa superfluitate expurget, & ut lolio abstineat, tam vili tritico, indicimus & optamus. Frustra enim noctua increpat Solis radios & sus amaricinum; cum hęc rostrum suum oleto mancipatum, illa oculos tenebris, detestari & corrigere deberet. Siccine ais (Erasti umbra) essentiam Elleborinon posse extrahi,

trahi, cum tamen appareat à noſtri ſeculi ſcriptoribus ſat emunctæ naris eam feliciſſimè extractam & novis quibuſdam Medicis propinatam eſſe, cum riſu omnium facetiſſimo?

CAP. VIII.

Tertiò auri præcellentiam peti ab internis & reconditis in eo virtutibus medicinalibus, quibus Cordi humano confortando inprimis appropriatur.

THEORETICAS auri proprietates, ſeu quæ in ſolam contemplationem humanæ mentis veniunt, jam produximus, reſtant Practicæ, hoc eſt, quæ in uſum actionemque cadunt, percurrendæ, ideò internæ & reconditæ dictæ, quia non à quovis, oculo aut intellectu capiantur abſque præcedente adminiſtratione & uſu: Ut enim gladius in ſua vagina abſconditus manens nullam aut exiguam ſui utilitatem oſtendit, ſic & aurum ſolidum & compactum exiſtens, virtutes, quas intus tegit, nulli obvias reddit, niſi moveatur arte & manibus humanis. Quis Uniones admiratus fuiſſet unquam, niſi ex ſuis conchis extractos vidiſſet? Illi itaque, qui de auri virtutibus in medicina quid aſſerunt aut negant, utpote non expertis, uti cœci de coloribus judicant. Sunt, qui auro omnem vim medicinalem detrahunt, quia vident alios, quos erraſſe neſciunt, ita feciſſe: Sunt, qui eidem incredibilia aſſcribant ex aliorum quoq; traditione. At neutris nos aſſentiri poſſumus, cum in extremis verſentur lineis, à quibus facilè eſt præcipitari in errores abſurdiſſimos. Medium tenuiſſe, ut tutius, ſic veritati propin-

Aurum materia medicamenti optimi.

quius est. Dicimus ergo Aurum non quidem esse omnium defectuum & superfluorum in corpore humano remedium, sed tamen esse materiam, in qua optimum Medicamentum, tanquam nucleus in sua testa, concluſum delitescat; quod uni, eique præcipuo corporis nostri visceri CORDI conveniat vel ex proprietate occulta, ut quidam ex Medicis loquuntur, vel aperta temperie, quæ in eo summa & æquata reperitur. Quod si hæc alicui adeo absurda videatur, ut frontem caperet, Rhinocerotem fingat, instar Ciconiæ crepet, tanquam de essentia Hellebori extracta quid gustasset, nos AURUM illi hoc potabile pro Bezoardico offeremus, hoc est, solidis rationibus probabimus, esse in auro naturali virtutes medicinales excellentissimas reconditas, imò longè majores, quàm in ullo vegetabilium, idque ad unius creatoris laudem & proximi utilitatem. Si quis multorum abusus circa aurum in medicina & aliis respiciat, eosque detestetur, ut merito, atque ideò verum usum una improbare velit, musæam judicio non superat nec hirundinem aut murem docilitate. Illos proscribimus, hos laudamus; illos indignos non solùm Medicis, sed quoque honestis aliis quibuscunque, hos digniſſimos pronunciamus, quod in initio præmonitum docuit. Dioscorides equidem, qui singula vegetabilia & ex terris effossa, nec non alia, ad humanam medicinam usurpata, diligentissimè, ut fateor, tractat & evolvit, nullam mentionē auri, ejusve virtutum medicinalium fecit; quod si quos movit inter cætera, quasi auro nil virium ejusmodi insit, illi falluntur sua imaginatione. Multa enim Dioscorides aut volens præteriit, aut ignorans non percepit, aut nunquam vidit vel audivit. Aurum quidem optimè noverat, quoad usum externum, quoad

Dioscorides cur prateriit aurum.

inter-

internum, non item. Etsi integrum sciverit propinatum in ægritudinibus, non tamen istæ vires in eo inventæ aut animadversæ, quæ admirandæ forent, cum præsertim experimentum repeti non posset sæpius in tanta auri caritate. Respondemus itaque Dioscoridem excusatum esse, cur nihil de auri corpulenti, adeò cari, remediis tradiderit, cum ut vanissimus & damni cujusdam author coargui posset, si effectus non responderent semper experimento. Deinde, quia clausum auri compositum invenit, cujus proprium sit potius pati, quàm agere, omnibus qualitatibus æquatis in substantiis tum firmiter connexis & mistis. At Dioscoridi Galenum, Avicennam & multos alios classicos Medicos opponemus, qui nisi auro efficaciam medicinalem inesse judicassent, vel ratione vel experientia edocti, non illud in tot compositione immisissent etiam in sua corpulentia & clausura, nisi hoc modo hominibus divitibus imponere, aut pauperes pecuniis emungere fortè vellent, quod neutiquam est credibile de tantæ authoritatis viris, quos nostri seculi Medici volentes sequuntur, debere statui & præsupponi. Aurum enim ingreditur antidotos, Lætitiam Galeni dictam, Diamoscum, Diambram, Auream Alexandrinam, Alchermes, è rosis, è lapide radiante, & alia medicamenta nunc in officinis usitatissima. Quid ad hæc illi, qui auro nullam vim, Elleboro æqualem aut conferendam ascribunt? An tacent, aut Præceptores suos Ellebori essentiâ extractâ pro didactro excipiunt? Erastus, Germaniæ nostræ Medicus doctissimus, ut fatear, improbavit ex metallis remedia, præsertim ex auro. At idem tamen lapides non rejecit è medicamentorum classe, cum de fabuloso (non Philosophico, cui contrarius) integrum tractatum ediderit & reipsa approbârit

Galeno & Avicennæ auri usus in medicina probatus.

bârit lapidum virtutes, dummodò vel illi vel hæ sint satis cognitæ: Si itaque alium lapidem, vel etiam vires auri in medicina agnovisset, absque dubio illis neutiquam contradixisset. Quod verò non cognitis contradixerit, an ideò, quod docti viri est, fecerit, judicent alii. Multa sunt & esse possunt, quæ nec Erastus, nec tu, nec ego, esse fortè credimus, at nostra incredulitate non expugnatur, ut esse desinant. Sed audiamus Erasti sequacium rationes: *Metallorum*, inquiunt, *præsertim auri & argenti*

Misoclymiorum obiectiones.

» *tincturæ à natura nostra maximè alienæ sunt, quia venenatam*
» *qualitatem, naturæ nostræ inimicam continent; mordent enim*
» *& arrodunt. Illa autem, quæ corpus nostrum nutriunt, calidum*
» *nativum fovent, humidum radicale conservant, naturæ nostræ*
» *similima totâ substantiâ, potentiâ saltem esse debent, ut in sub-*
» *stantiam nostri corporis transmutari commodè possint. Similia*
» *enim similibus aluntur & conservantur: Calida enim calidum*
» *in conservatione, in curatione autem contrarium postulat. Nam*
» *ex quibus constamus, ex iis quoque propter similitudinem, quæ*
» *debet esse materiæ, sustentamur. Debent igitur esse calida & hu-*
» *mida proportionata, quod in his consistat vita: non enim quod-*
» *vis cuivis, sed determinatè est amicum, aliàs ex quolibet fieret*
» *quodlibet, quod omni Philosophiæ rationali contrariũ. Quis ne-*
» *scit, aliis partes nervosas, aliis carnosas, aliis cutaneas ali & con-*
» *servari? Metalla verò, quia à natura nostra dissita sunt, tũ quod*
» *elementis proxima & pauciſſimis, ut optimè probat Erastus,*
» *conflata mistionibus; Corpus autem nostrum ex maximè mistis,*
» *tum quod sicca duraq́; sint, adeò ut corpori nostro neque nutri-*
» *tione, neque conservatione, neque restauratione congrua esse*
» *possint. Imò cum nec humectari, emollirique ullaratione aut arte,*
» *aut medio naturæ nostræ non inimico possint, quomodo, quæso,*
» *naturæ congrua & non inimica erunt? Quaratione, inquam,*
» *facilè & celeriter in optimum naturæ succum aut sanguinem*

puriſſi-

purissimum, ex quo spiritus omnes, facultates quoque & viscera præcipua, præter nutritionem, robur acquirent, quomodo mutabuntur, &c. His, ut veritati militantes, respõsum æquissimum opponamus, protestamur nos, nebulones pessimos, qui quid pro quo, vitriolum, antimonium & ejusmodi non vera nec proficua medicamenta pro vero Auro potabili proclamant, vendunt, aliisque obtrudunt, vel scriptis ebuccinantur, detestari, omnium proborum commercio & honore indignos pronunciare & asserere, tum quia falsa dicunt, scribunt & faciunt ipsi, tum quia alios emungunt bonis, raptorum instar, & multorum damnorum & errorum causæ sint. Verùm si antedictus author (cujus innominati verba recitavi) bonum cum malo, legitimum cum illegitimo, usum cum abusu, confundat, jam non audiendus, imò refutandus est, ne Erasti errores errâsse, veritatemque oppugnâsse frustrà suis chartis videatur. Propositio nostra est in hoc capite, ut patet, de auri viribus medicinalibus occultis, quæ quomodo auro ascribi possint, si quæratur? Ego vicissim quæro; Quidni auro? Cur non auro magis, quàm ulli ex vegetabilibus? De cibis hîc non loquimur aut potulentis, quomodo aurum devorari aut potari debeat, ut in succum & sanguinem transferatur, quemadmodum cibi, olera, carnes, vinum, & ejusmodi. Hoc enim esset stulti imaginari: Medicinales virtutes auri, non alimentales, & aurum medicinam fieri posse, non alimentum corpori humano, demonstramus. Omnia itaque ante relata contraria nobis scopum propositum non attingunt, imò longissimè inde aberrant. Nemo, ut opinor, negabit inesse vino optimo Rhenano vires medicinales, etiamsi pro alimento liquido usurpetur, separatis nempe aquosis partibus à puro spiritu, qui non amplius

Misochymicus refutandus.

plius est alimentosus, sed potius medicamentosus, siccæ & calidæ facultatis, quamvis actu sit humidus instar aquæ puræ, atque inde frigidus (quæ qualitas propria est aquæ) existimari possit. Hic spiritus, in vino uvisque latens, est potissima ejus forma & efficacia, quâ separatâ, aqueum quid remanet, materiæ vicem obtinens. At unde hæc forma introducitur in uvas, quæ ab initio gemmatæ apparentes ne minimum de illo spiritu, quo ad sensum habuerunt? Deinde verò cum racemi grandiores facti, sed adhuc immaturi sunt austerique, propinquam potentiam hunc spiritum mox aucupandi acquirunt. Unde igitur hunc inspiratum calorem obtinent? An ex nihilo aut casu? Neutiquam. Ex Sole ejúsque radiis, qui successu temporis emittuntur in uvas crudas, easque maturant calefaciendo & virtutem formalem immittendo. Ad eundem modum in argento vivo, vel in minera, ex qua fit aurum per naturam ab initio non fuit vis auri calida, sicca, humida, frigida & humida absque æquatione. Postea verò cum calor Solis vel subterraneus, ejus vicarius ex reflexione, per mille fortè annos inciperet agere in hanc mineram vel argentum vivum, produxit formam auri æquatam; quæ quomodo medicinalis non sit, haud video. Ratio enim & experientia, duo illa optima Medicinæ aliarumque artium criteria, unanimi consensu hoc evincunt, & authoritates innumerorũ testium attestantur. Cum humana curiositas partim, partim necessitas in medicinam adhibuerit & utiliter ministrari probaverit omnia undecunque petita simplicia naturalia, non solùm vegetabilia, sed & animalium partes, rejecta, stercora, imò venenosa, serpentes, viperas, aconitum pardalianches & hujusmodi infinita alia, etiam ab ipso homine desumpta, ut

Aurum unde habet virtutem medicinalem.

Omnia cum sint medicamenta, quidni aurum.

aureum

aureum Galeni emplaſtrum (non ex auro, ſed ſtercore humano factum, aureum dictum, quia centenis aureis recompenſatum Galeno dicatur) cranium, mumiam, ſanguinem, (& quid non?) ipſam cicutam, opium, hyoſcyamum & ſexcenta alia, quæ etiam theriacis, Mithridatio & magnis compoſitionibus induntur cum totius mundi applauſu, quare ſolum aurum à Deo aut natura neglectum foret aut minus dotatum, ut poſſet aut deberet pro medicina uſurpari? Si reſpondent, ipſum non poſſe digeri à calore humano. Hîc victus jaceo: at facilè reſurgam, ipſoſque adverſarios poſternam ſuis propriis armis, niſi mihi demonſtraverint, quomodo omnia jam dicta à calore humano evincantur & digerantur. Imò contrarium illis prorſus obſtrepo, nempe, quòd ſi à calore humano quid digeratur, non eſſe medicamentum, ſed alimentum, Lactuca, lac, ova & ejuſmodi digeruntur facilè, hinc pro cibis, non medicamentis, niſi fortè aliquando medicamentoſis dantur. Idem de aliis oleribus, ut acetoſa, beta, braſſica, borragine, &c. nec non de vini & potus varii generibus ſtatui poteſt, ea nunc alimentorum, nunc medicamentorum vicem obtinere. At de juniperi baccis, elleboro, cicuta, napello & hujus farinæ aliis idem dici non poteſt, quod humano ventriculo pro cibis eſſe queant, quamvis turdus, ſturnus, boves, mures montani iiſdem nutriantur & pingueſcant, ut ab experientia conſtat. Humanæ naturæ non ſolùm opium, ſi doſin excedat, ſed etiam crocus, optimum aliàs cordiale medicamentum & condimentum ciborum, nec non manna, inter benedicta lenitiva celebrata, ſi hujus libra una aut plures, illorum drachmæ totidem aſſumantur, extremæ noxiæ fuiſſe leguntur. Unde videmus etiam optima, abuſu peſſima evadere poſſe, & peſſima.

Medicamentum & alimentum ut defendit.

Optima ab uſu peſſima.

pessima vicissim bono usu optima, ut in theriaca Andromachi patet, quæ optima est, si bene administretur, & quantitate decenti, aliàs pessima & noxia; & econtra vipera, aliàs pessima veneno, præparatione in theriacam promovetur. Nulla itaque est ratio, cur aurum dicatur, non posse digeri, quia nec debeat digeri; quod venenosam qualitatem habeat adjunctam, manifestè falsum est, & si haberet, æquè tolli posset, ut in venenatis jam dictis: cum contrà, cordi confortando subveniat & contra venena suppetias ferat, non ut venenum propulsans aliud (uti arsenicum exterius cordi admotum pro amuleto contra pestem præstare dicunt) sed Alexipharmacum unicum & proprium cordiale, à Deo datum à natura productum, & à Sole cœlesti inspiratũ. Aliqui inferũt aurũ absq; fumis arsenicalibus in terræ visceribus nõ produci, & in auri minera sẽper esse venenosas qualitates adjũctas, atq; ideo nõ esse expers venenositatis, quomodocunque præparetur aut usurpetur. O Medici mediam pertundite venam, ubi hellebori vix centum plaustra tantæ insaniæ sufficiant, ut uno ictu omnis scaturigo ejus erumpat. Quando aurum dicimus, aurum intelligimus, quando rastrum, rastrum, non allia pro cæpis, aut pepones pro cucumeribus accipientes. At istis Criticis pro virgula censoria rastrum, pro cerebro cæpa, pro corde pepo occurrit. Quando de homine sermo est, non de secundinis, unna, stercore & sanguine menstruo, inter quæ crevit in utero materno, accipiendus est. Ab illis enim ab obstetrice & matre, dum infans esset recens editus, satis purgatus fuit, sic aurum, si crevisset inter tales fumos sub terræ visceribus, ut sæpè contingit, an non ab illis, antequam Aurum merum & purum dici possit, per tot examina ignium & aquarum quasi februatum & lustratum

Aurum veneni expers, ejus antidotum est.

Objectio alia.

Responsio.

lustratum, exquisitissimè liberatum est: De metallis imperfectis quibusdam hæc fortè dici queant, at neutiquam de perfectis, quæ sunt ideo perfecta dicta, quia ab his fumis & substantiis corrodentibus per naturam sint expurgata, per artem quoque segregata, quæ ideo incorruptibilia habentur, quia nihil fæcum corrumpentium talium in se habeant. Idem itaque dicunt illi bis pueri, cum aurum perfectissimum metallum hac labe imperfectionis polluunt, tanquam demonstrandum sibi sumerent triangulum absque tribus angulis, aut circulum perfectum non rotundum. Eant igitur nugatores ad Utopienses malè feriatos, ibique suam canimam exerceant facundiam, quamdiu velint. De experientia & authoritate alibi satis dictum est, tum à nobis, tum ab aliis. Quocirca ad rationes descendemus magis conspicuas.

CAP. IX.

Qua ratione Aurum adeò ventriculo indigestibile, Cordi spirituum vitalium officinæ succurrat, tactu & actu frigidum, eidem calorem suppeditet, & virtutem medicinalem instillet, contra adversantium opiniones.

QUAMPLURIMI ex vulgo hanc nostram de auro disquisitionem videntes, eam prorsus inutilem arbitrantur, tanquam nemo hæc ignorârit, antequam Theognis nasceretur, putantes, si modò auri copiam

habeant, se optimè ejus vires in emendo, pomposè se ostentando aut luxuriando, reipsa demonstraturos: Quibus, nescio an plus sit ingenii vel prudentiæ, quàm mulis, qui herbas & avenam optimè noverunt ad suos usus communes transferre depascendo, at quæ utilitas illarum in medicina vel hominum operibus aliis existat, planè ignorant. Bos æquè castellum aliquod videt, ut veteranus miles, at ille oculis colorem externum solummodo, hic intellectu discernens, cujus sit figuræ & munitionis. Ille actu reflexu destituitur, hic utitur. Ille in præsenti saltem ejus imaginem sentit, hic quoque longo tempore post: Imò tanta differentia inter visum utriusque quanta inter somnium dormientis & actiones vigilantis. Bobus & mulis itaque ad sua pascua demissis, nos auri virtutes interiores alacriori animo rimabimur, non minus lætabundi jucundâ illâ & libero homine digniſſima speculatione, quàm servi illi avaritiæ vel luxuriæ, qui ideo aurum in oculis & mente gestant, quia quantum ejus habeant, tantum apud alios authoritatis, juris, gratiæ, favoris, obsequii, eruditionis & existimationis consequantur, licet revera sint stolidi, elingues, hoc est, (ut Stratonicus de quodam) *nulli, mali, magni, pisces:* Verùm audio eosdem instare adversarios, qui verentur, ne cœlum ruat, aut Elephantos cum potu absorbeant, se non habere strutiocameli ventriculos, quasi aurum possint digerere, ut ille ferrum. Fateor, tales plerumque esse delicatulos, qui nec manum nec mentem multum fatigârint laboribus, studiis & curis, ideoque teneræ concoctionis haberi, quibus cavendum imprimis, ne aurum crudum vel indigestibile devorent, & sic in obstructiones ab auro factas, morbum priori deteriorem, incidant. His ut satisfaciamus & omnibus.

Instantia adversariorum.

mnibus aliis, ſententiam noſtram clarius proferre hac de re conſtituimus.

Phyſicorum ex Ariſtotele dicterium eſt, quod ſol & homo generent hominem, hoc eſt, quod ſol infundat ſemini humano vim illam generativam & vivificam, nec non calidum nativum, unde generetur homo; quod abſque dubio verum eſſet, ſi anima per ſemen generantis in genitum traducatur, ſi verò cœlitus immittatur, ut veriſſimum eſt, minimè. Quomodocunque ſit, quod Sol, cœli quaſi cor, cum corde humano maximam ſympathiam habeat, non abſque ratione credibile eſt. Ut enim ille calorem & lucem ſtellis cœli, ſic hoc membris & viſceribus corporis humani caloré & ſpiritus vitales ſuppeditat. Adhæc, Solẽ cœli, quaſi imaginẽ & idolũ ſui in terra produxiſſe, Aurum, negari non poteſt. Non movemur nudis vocabulis, quod Chymici aurũ ſolem vocent, ſed ipſius rei proprietatibus, quæ ſunt; Quod Aurum metallorum puriſſimum, & clariſſimum, nec non magis maturum exiſtat (ut cap. 5. & 6. dictum) quodque in illis locis potiſſimum inveniatur, ubi major vis & calor ſolis regnet, ut in India, Arabia, ubi obrizum & purum naturale inventum eſt, & adhuc invenitur. In aliis locis, quò magis ad ſeptentrionem recedant, eò aurum in ortu ſuo primo plus imperfectorum metallorum adjunctum habet, quæ ſi per aquas ſeparatorias & cineritium, aliaque examina inde ſeparentur, maſſa probata plus quidem amittit imperfectæ ſubſtantiæ, at non minus perfectum aurum eſt, quàm Indicum & Arabicũ: Ut patet de Hiſpanico, Ungarico, Germanico, alióve, quod illi æquatur per ſufficiens purgamentum & examen. Aurum itaque naturale Solis eſt filius, & verus ille Æëta, qui vellus aureum Jaſoni ſeu Medico

Refutatio eorundem.

Cur aurum cordi humano conſimile.

Aurum Solis filius

(qui est Jason) exposuit in luco Martis. Quod si ita est, filius de patris natura plurimum obtinet, & sic calorem innatum solarem in suis visceribus abscondit. Ore vultuque patrem referens soboles, plerumque ejusdem mores, hoc est, vitia vel virtutes imitatur. At Aurum colorem rubeum solis ostendit, nec non puritatem & lucem; ut argentum lunæ albedinem & nitorem. Quod si ea herbarum genera Heliotropia seu Solisequia recte vocemus, quæ nocte flosculos suos languidulos claudunt, de die ad solis orientis calorem & motum aperiunt & circumvertunt, ut in flore solis & intybis seu cichoreis quotidie videmus, quidni aurum verissimum Heliotropium existimemus, quod ad orienrem & meridionalem solem saltem obvertitur seu generatur, calore gaudet, nec igne corrumpitur. Ut enim lateres & vitra in igne ardentissimo cocta & facta, post omnem violentiam ignis facilè perferunt, sic aurum à solis æstu satis maturatum non pertimescit alienum quemcunque calorem. Ergo si aurum plurimum virtutis de sole impetravit, non mirum est, si cordi unicè approprietur. Quod si dicamus, hominis appetitum potius aurum desiderare cœco quodam raptu, quàm alia mundi bona, ♃ Cor ejus, tanquam magnes ferrum, illud appetat, propter medicinalem virtutem, non paradoxon absurdum id videri debeat illi, qui rei circumstantias penitius consideret. Albertus Magnus dentibus & craneis humanis aurificam vim ascribit, quia suis temporibus in futuris & dentium cavitatibus mortuorum, aurum sæpe inventum refert. At de his fides sit penes lectorem. De ardearum tibiis verè narratur, quod in aquis retentæ alliciant pisces, quos illæ absque labore captant & devorant. Sic Panthæra belua suavitate suæ pellis feras ad se attrahit.

Aurum heliotropium.

Alia causa cur cor reficiatur auro occultior.

Amphitane gemma aurum trahere traditur, ut magnes ferrum. Plin. lib. 37. c. 10. Retinacula vitra.

attrahit, quas venatur in prædam. Quid jam de sæpia, hyæna, chamæleonte & pastinaca marina, quæ simili astutia utuntur, dicemus? An Creator omnipotens cordi humano illã potentiam infudit, ut aurũ appetat, ejusq; virtutem medicinalem ad se trahat in languoribus, ut pinguedo vel medulla ardeæ pisciculos? De gallinæ ossibus tradunt, quod cineritio admista aurum ex naturæ proprietate absorbeant, & in se sugant, an fortè ejusmodi quid cor humanum efficit? Nihil hic affirmavero, ne nimis absurdus videar, suam cuilibet censuram relinquens. Sed ad rem. Aurum actu frigidum tangimus, ponderosum, durum & terreum animadvertimus; qua ratione, cum aqua & terra abundet, atque ita frigidis & siccis qualitatibus excellat, alienum à veritate videtur; illud cordi, visceri calidissimo, quod calido & humido sanguine purissimo nutritur, confortatur, & vires suscipit, nec non spiritus tenuissimos generat, vitæ instrumenta & motus, similitudine totius substantiæ vel proprietate occulta vel manifesta convenire; cum frigida & sicca morti, calida & humida vitæ propinquiora sint; & magis amica. Ad quæ ex ante dictis respondemus, aurum habere multum materiæ seu elementorum graviorum, si ad pondus respiciamus, & parum levium, at si ad qualitatem & formam, tum tantum est caliditatis, quantum frigiditatis, & tantum humiditatis, quantum siccitatis in eo. Hinc cum materia sit palpabilis, nõ autẽ forma, ideo aurũ actu magis frigidũ sentitur, quàm calidũ, gravissimum potius, quàm leve: quemadmodum similiter spiritus vini actu frigidus est & humidus, licet potentiâ calidus & siccus; imò ipsa aqua fortis & regia, piper, zinziber, euphorbium, pulvis pyrius, & similia potentiâ proximâ calidissima, actu frigida reperiuntur.

Aurum actu frigidum.

Objectio.

Responsio.

Nihil itaque infert, quod de frigiditate auri objicitur externâ, cum interius sit æquatum, & si tractetur, ut debet, fiat calidum & humidum, cordíque amicissimum.

Aurum passivum & activum magis quando.

Hinc concludimus, quod aurum manens in sua corpulentia clausum, æquatum in qualitatibus, magis passivum, quàm activum, nihilominus radium quendam virtutis ad cor transmittat, licet valdè tenuem; Unde Medici nostræ ætatis vel extinctione auri in certis liquoribus, vel pulverisatione ejusdem in confectionibus hanc vim aucupari conantur; qua spe non omnino falluntur. At si aurum reddatur absque corrosivis ullis, sive aquis sive pulveribus magis activum & spirituale, aliter se res habet. Tum enim longè prædominantur substantiæ & qualitates simul calidæ & humidæ, quæ est propriè forma auri abstracta non omnimodè, sed hærens in subjecto, tanquam fomite; Ut spiritus vini substantia calida & sicca in humido hospitatur, unde & miscibilis est cum omni humido, non pingui: Nam forma illa per se est calida & sicca, cum verò cum subjecto suo humido & frigido, ceu fomite complexa manet, fit humida ratione subjecti, & est calida, ratione formæ, ita ut pristina formæ siccitas per materiæ humiditatem superetur, & materiæ frigiditas per formæ caliditatem supprimatur.

Cap. X.

CAP. X.

De Auro æquato, quomodo agat in non æquata viscera corporis humani & intemperiem illorum emendet.

UT autem melius modum actionis æquati auri in corpus humanum describamus, ex hypothesi demus, esse in auro æquatarum qualitatum quatuor singulas sedecim particularum, quæ faciunt simul 64. Caliditas enim cum sit 16. ita & humiditas, frigiditas & siccitas, & tale compositum administretur corpori humano, non ita æquato, apparet, quod vel nulla actio à tali composito procedat, aut valdè exigua & insensibilis, cum omnis qualitas, quæ agere debeat, à suis contrariis sibi æqualibus in virtute, ab actione impediatur & refrænetur, unde idem contingit, tanquam nulla actio interveniret. Quod melius conspicitur in quatuor bilancibus in æquilibrio stateræ sese invicem secantibus, in quarum unam ad orientem positam si sedecim uncias ponderis projicias, mox alteri ad occidentem positæ prægravabitur: at si illi ad occidentem totidem uncias inferas, æquilibrium fiet; idem de reliquis ad meridiem & septentrionem versus dicendum ita, ut si in singulas sedenæ unciæ ponantur, omnium quatuor contingat æquatio, idemque sit, tanquam nihil in omnibus contineretur. Tale, inquam, cum sit aurum in singulis quatuor qualitatibus æquatum, hinc probabile est, quod nihil aut parum agat suis qualitatibus manifestis in corpora, quibus administratur. Sunt, qui respon-

Exemplum evidens æquationis qualitatum auri.

dent

dent, quod aurum sit temperatissimum, & quasi medium æquè remotum ab omnibus suis extremitatibus, ideoque agat ex æquo in omnes suas extremitates, quod quàm verum sit hinc patet, quod antistrephon & cornutum argumentum seu dycephalon (instar Amphisibenæ) utrinque feriens aut pungens videatur, quia dicere verè quoque liceat, quod medium seu æquatum in nullas extremitatum agat, cum extrema saltem in sibi extrema operentur. Ut igitur aurum æquatum fiat medicinale & optimè agat in corpus humanum, levi artificio ex bilance frigiditatis accipe octo uncias, & pone in bilancem caliditatis, & hic ex bilance siccitatis accipe totidem & pone in humiditatis, quo fiant in eodem composito partes 24. caliditatis & totidem humiditatis, frigiditatis verò 8. & 8. siccitatis; & erit actio in auro optatissima, nempe in calido & humido haud delebili; quod saltem in modum exempli dictum sit, potius ut genus actionis intelligatur, quàm præcisè monstretur, quod nec necessarium, nec possibile est, cum sit ex arcanis naturæ occultissimis. At quæstio est, an humidum radicale & calidum nativum in corde humano diminutum & semiextinctum, ab hoc calido & humido, quod est in auro planè diversum ab illo, possit restitui, augeri vel refocillari secundum totum vel partes? Respondeo, calidum illud ingenitum & humidum oleosum à seminali principio orta, si perierint omnino, morte superveniente, nulla arte restitui possunt; Si verò ex parte consumpta sint, neque tum, quod periit, resarciri potest; at quod supersit, ne ita citò evanescat, detineri & præoccupari, nisi fallor, optimis medicamentis, ut & cibis boni succi & facilis digestionis, possibile est. Nam si hectica & marasmus contingit calido præternaturali

Aurum æquatum, ut medicinale fiat.

Quæstio notabilis.

Responsio.

in

in ſolidis partibus & ipſo corde nimis aucto & incendente calidum nativum, ut brevi temporis ſpacio absumat ferè omne humidum radicitus implantatum (prout videmus in lampade nimis inflammata oleum mox conſumente) quod aliàs per multos annos conſervari potuiſſet, ea medicamenta, quæ vel id incendium caloris extinguunt, vel humidum oleoſum ab eo defendunt, ne adeo devoretur, videntur calidum & humidum naturale temperare & conſervare, ne rabie quadam in ſe invicem ruant aut ſæviant: Tale quid poſſe fieri à calido & humido auri inter ſe proportionatis ita, ut alterum in alterum agere tentet, at nihil in eo deſtruat, ſi hoc cordi in debita forma & modo propinetur aut offeratur, rationi & experientiæ conſentaneum eſt. Nec verò cibi & potus etiam optimè digeſti individuum calidi & humidi abſumpti reſtaurare poterunt (aliàs poſſibile foret bene & temperatè viventes nunquam mori ex ſenio vel morbo, cum tantum reſtitueretur, quantum abſumeretur quotidie) at quod remanens eſt, nutrimento quodam analogo & ſimilimo diu illæſum tueri. Quemadmodum enim camphora in ſemine lini, ne facilè evaporet, & rhabarbarum in cera, ne exuccum mox fiat, bene conſervatur, ſic calidum & humidum naturale in cibis & ſuccis euchymis primæ, ſecũdæ & tertiæ concoctionis. Quæ, ſi vera ſunt, aurea illa humiditas caliditati juncta, cordi inſtar ſeminis lini aut ceræ, quæ calida & humida ſunt, habebitur. Ex quibus patet, quantum arti liceat retardare ſenectutem & canos, aut reducere juventutem, prohibere morbos imminentes, curare præſentes & ejuſmodi alia Medicinæ veræ opera præſtare. Ad impoſſibilia naturæ nullus cordatus medicus ſe alligat, ſed Empyrici & Sophiſtę arrogan-

Exemplum.

Aurea medicina quid præſtet cordi.

tes, ſtolidi & indocti. Medicus enim ſolùm miniſter naturæ eſt, non dominus, cui paret, non imperat, ſervitio, non mandato, medicamentorum, quaſi inſtrumentorum; quæ aliquando Deorum manus, ſi bene, aliquando nihil, ſi ſecus uſurpentur, ab Herophilo rectè dicta ſunt. At ſi dubitetur, cur calidum & humidum in qualitate firmiori, cordis reſtaurativum ſit, id patet ex eo, quia ut ante quoq; dictum, vita in his hoſpitetur, & ſanguis vitæ theſaurus calidus & humidus ſit per ſe, non alterius qualitatis. Unde cum putrefactio omnis fiat, ſi calidum præternaturale augeatur in humido vel propter obſtructiones viarum, quæ prohibent perſpirationem (veluti uſu obſervatum eſt fænum madefactum in angustis locis, ne eventilari poſſit, concluſum, caloré adeò concipere, ut in flammas erumpat & tecta cõburat) vel propter chymi ad putrefactionem proni (quapropter & poſt copioſam ingeſtionem facilè putreſcibilium, ut ceraſorum, prunorum, perſicorum & ſimilium horariorum fructuum febres putridæ ſemper ſuccedunt) degenerationem ad venenoſam qualitatem calidam & humidam, ut in peſte vel febribus malignis contingit, hinc quod calidum & humidum non facile putreſcibile reddit, vel à putredine defendit, oportet eſſe firmiorum qualitatum, eſſentiæ tenuioris & naturæ humanæ amiciſſimæ; quale aurum eſſe, ex ante relatis nemo dubitat.

Cur humidum & calidum auri cordi amicum.

Objectio. Quin, reſpondeat aliquis, multa ſunt calida & humida, ſimplicia, & ſi non ſint, componi poſſunt, cum hæc ſit præcipua cauſa compoſitionis medicamentorum.

Reſponſio. Fatemur, eſſe quædam ſimplicia calida & humida, ut ſunt fortè manna, cera, ſemen lini, melilotus, vinum oligophorum, & alia ejuſmodi, ſed eorum qualitates adeo in ſuperficie ſubſtantiæ hærent, ut in ventriculo & primis

venis

venis mox evaneſcant,nec ad epar, nedum ad cor, aut venarum intima penetrent,inque iis non alteratæ permaneant. Perquiratur totus mundus, nec ullum tale ſimplex invenire licet,cum humida & calida omnia ſecundum qualitatis gradum vix excedant,à quo facilimè quoque dejiciuntur mutatione ſuperveniente ſeu coctione ventriculi, epatis, membrorum ſeu viſcerum & venarum. Ad compoſita igitur progrediendum & ex calidis & humidis in excellentibus gradibus, intercedente,ut volunt fermentatione, fiat compoſitum calidum & humidum: ſed ubi illud inveniendum extra venenoſa? Non video, nec tale quid unquam occurrit. Ut taceam, ſi humidæ & calidæ qualitates ſummæ & primæ ſint componendæ, quot ſecundæ, tertiæ & quartæ concurrent,fortè cordi magis inimicæ,quàm primæ gratæ. In ſumma, omnes vegetabilium qualitates dum in igne elementali comburantur, facile quoque à calore nativo deſtruuntur, non quod nativus tam fortis ſit,quàm igneus, ſed quia non minus mutet vegetabilia,quàm ille,quæ non in cineres quidem comburit ultimos,ſed in maſſam humidam à priori ſubſtantia longè diverſam. Exemplum familiare hujus mutationis ſit hujuſmodi: In renibus ſi ſit ulcus putridũ, quod patet ex ſignis diagnoſticis ſuis, primò utendum abſtergentibus, deinde exiccantibus & conſolidantibus, tertiò cicatricem inducentibus. Inter abſtergentia ſit lac caprillum, aqua hordei melle dulcorata,& hujus ordinis innumera alia. Quæ, ſi propinentur,antequam ad renes per ventriculum,inteſtina,venas meſeraicas,epar, venam cavam, emulgentes tranſeant,ubi eſt vis illa abſtergens? An non ferè omni parte abſterſa? Idem dicendum de cæteris & medicamentis & partibus affectis. In his uſu conſtat,ſo-

Calidum & humidum ſimplex qualitatum indelebilium nonniſi in natura.

Exemplum, quomodo vegetabilium qualitates alterentur in corpore.

lam terebinthinam ſúas qualitates magna ex parte infractas reſervare, ut & urinã dicatur violaceo quaſi odore imbuere. Quid jam dicendum de corde & ejus corroboratione? Illud, quod cor confortabit, per non minus longos meatus tranſire debet, antequam eò perveniat: Et cum jam perveneritad cor languidum, neceſſum eſt, quod ſit viriumadhuc integrarum, validarum, infractarum: aliàs ab hoſte victoriam non obtinebit. Novimus, quòd illi, qui ex animi ferocia hoſtem in caſtris ſuis tutúm & firmum laceſſere auſi ſint, ipſi ex itineribus longis & fame confecti, exitium ſibi præſentiſſimum quæſiverint: Non enim prævidendum, quo animo & robore ſunt, qui contra hoſtem exeunt, ſed quo futuri, cum eum adorturi. Unde patet in tota claſſe vegetabilium aut animaliumnon dari aliquod remedium vel ſimplex vel compoſitum, quod ſimul calidum & humidum in ſummis & innoxiis ſit gradibus, abſq; peregrini permixtione, quodque tale perduret in igne, in aqua, nec unquam deſtruatur, quodque ſit tenuiſſimarum partium & cordi familiariſſimum, quale eſt unicum & ſolum Aurum debitè præparatum. Alii ex his dubium ſibi quærent dicentes, putrefactioni humorum in febribus malignis & peſtiferis, ubi calida & humida qualitas ex putrefactione peccat, remedia contraria utiliter adhiberi, quæ ſint qualitatum frigidarum & ſiccarum, ut terram ſigillatam, bolum armenum, cornu cervi, gemmas pretioſas, perlas, ſandala, multaque alia hujus generis, inter quæ & aurum ſit & lapis Bezoar. Quod ſi ita eſt, non calidis & humidis cordi confortando proſpicitur, ſed frigidis & ſiccis, nec aurum tale eſt, ſed hujuſmodi. At his breviter refero: Aliud eſſe, ſi hoſtem ex civitate ejicere velimus, aliud ſi cives contra hoſtem inſtruere & armare:

Aurum præparatum debitè, remedium quale.

Dubium.

Solutio.

re: Sic aliud esse, si causam morbi eradicare tentemus, aliud si cor corroborare contra vim morbi, ne succumbat. Cum frigidis igitur & siccis pravam qualitatem calidam & humidam præternaturalem cordi impressam, tanquam contrariis, tollimus & supprimimus; Cum calidis & humidis, ex auri essentia petitis cordis naturalem temperiem conservamus & reficimus. Ut enim contraria contrariis tolluntur, respiciendo affectum contra naturam, ita similia similibus conservantur, ad ea, quæ secundum naturam sunt, collimando. Corde itaque corroborato per sui similia & amica, quæritur an ea vis ad cætera membra, in quibus sæpissimè tanquam partibus affectis morbifica causa & morbus ipse delitescit, transmitti, iisque communicari possit? Respondemus, hoc esse alterius intentionis: Nobis sufficiat, aurum esse ex summè corroborantibus primum: Nihilominus, si quid sentiam hac in parte dicendum, breviter me expediam: Galenus in quodam casu recenset, cuidam resolutam manum ejusque articulos, cui affectui cum alii Medici manui & articulis frustrà diuque topica applicâssent, sese nuchæ seu spinæ cervicis medicamentis accommodatis adhibitis malum hoc curâsse cum tanta omnium admiratione tam felicis successus, quãto cum risu prius, quod affectâ manu, cervici mederi conaretur. Quod, si ita est, ratione nervorum & musculorum, qui oriuntur ex nucha & deducuntur in manum, an fortè absurdum erit, si febre vel obstructione viscerum, vel inflammatione aut alio affectu interno urgente, cordi adjungatur remedium, cum ex corde calor naturalis & spiritus vitales omnibus partibus & visceribus corpori humani suppeditentur, nec non omnes venæ per cavam ad cordis dextrum ventriculum sanguinem ablegent pro materia:

Quæstio alia.

Responsio.

1. *Ratio.*

ria ſpirituum tenuiſſimorum, qui in ſiniſtro ejus ſinu fa-
2. 3. bricantur. Adhæc ſi cor eſt focus caloris, ſi centrum cor-
poris humani, non Geometricè, ſed Phyſicè intelligen-
4. do, ſi Rex & Princeps membrorum omnium, quo ſal-
5. vo cætera ſalva, læſo læſa ſunt, ſi primum vivens & ulti-
6. mum moriens in animali, ſi eſt ſedes affectuum graviſſi-
morum, iræ, lætitiæ & ſimilium; nulla cauſa eſt, cur cor-
de roborato & confirmato morbus noceat & non ab-
eat, cur ſymptoma urgeat & non evaneſcat, cur humo-
res obſtruant, repleant aut mordicet meatus viſcerum,
& non per ſua emunctoria, ut ſuperflui educantur: qua-

Cor focus corporis. tenus enim focus eſt, calorem naturalem & ſpiritus ſup-
peditat, qui expurgant corpus à ſuperfluitatibus, ape-
riunt vias obſtructas & congeſtas fæces educunt: qua-

Cor centrum. tenus centrum corporis, æquè reſpicit ad omnia viſcera
ſuæ peripheriæ, ad quæ quaſi lineas ſemidiametrales, vi-

Cor Rex. tam & ſpiritus vivificos tranſmittit: quatenus Rex aut
Princeps, ſubditis proſpicit, ut ipſis bene ſit, hoc eſt,
membris: Ut enim, Leonida Rege Spartanorum au-
thore, exercitus cervorum Leone duce formidabilior
habetur, quam Leonum, cervo; ſic corde ſalvo & firmo,
viſcera illi addicta ægra facilius ſalvantur, quàm his ſanis
Cor primum vivens. Cor ægrum: Quatenus cor primum vivens, primogeni-
turæ jus habet & tutor eſt aliorum, imò inſpector & re-
ctor, cui quicquid bonorum aut donorum confertur, ad
conſervationem totius familiæ ſpectare videtur: quate-

Cor ſedes affectuum. nus eſt mare æſtuoſum turbinibus affectuum, inprimis
pacandum venit, non oleo, ſed remedio accommodato,
non ut aurum in fluctus projiciatur pro arrhabone,
ſed in medicamentum concinnetur
ſine peregrini additione.

Cap.

CAP. XI.

Quod aurum detectum à ſuo cortice, nucleum medicinalem offerat, ſine quo tota compages ejus ferè inefficax habeatur.

JAM ſæpè diverſis in locis hujus tractatus innuimus, nos de auro vero, naturali, mero & puro, prout hoc expurgatiſſimum habetur, & non de alio quodam ſubjecto, hic loqui, quòd nimirum tantam in medicina & omni vita utilitatẽ & virtutem obtineat, quicquid alii de, neſcio, quo fictitio aut ſuppoſititio nugentur, vocabula & res inter ſe miſcentes, ſéque ipſos cum aliis confundentes. Verùm inficias ire nequimus, in auro compacto & ſolido, quomodocunque in folia, pulveres, limaturas, vel atomos redacto vim tantam, tamque præſentaneam vix inveniri, ob cauſas ſat ante inculcatas. Æquatio enim qualitatum, quaſi corticem externum ſuper induxit auro ſeu potius clypeum Achillis, ſub quo, tanquam teſtudo ſub teſta duriſſima, ſua inferiora viſcera abſcondit, & ab injuriis prætereuntium ſeu iniquè tractantium tuetur. Sparta olim bellicoſiſſima cum abſque muris eſſet, & ea de cauſa Rex interrogaretur, hic reſpondit, ferreos ſibi muros videri munitiſſimos, hoc eſt, pectora civium concordia, ferro & virtute fortia, non lateritios ſeu aſcititios circumcinctûs. Idem de auro ſtatui poteſt, quod licet non habeat viſibile vallum aut definitum propugnaculum, tamen totum, quantum, quantum, invictum eſt. Ita enim elementa in eo omnia concordiam inierunt, atque ſic in mutuas

adfi-

adfinitates conſpirârunt, ut ex Romanis & Sabinis prius propter virginum raptus inimicis, non magis unita & confœderata civitas olim facta ſit, quàm exigne & aqua, illo Perſico, hoc Ægyptio Numine, quorũ unum alterius pernicies, ex aëre & terra, unum compoſitum, individuum productum eſt, quod Aurum dicitur. Hoc eſt inexpugnabile, cum tamen omnia alia caſtra, quantumvis munita, Philippo Macedone teſte, expugnet. Ut enim criſtallinus oculi humor, ipſe expers eſt omnis coloris, quia omnes ſuſcipere debeat, ſic Aurum nulli ſuperabile eſt, quia omnia ſuperare queat tam virtute & precio, quàm vi & præmio. Quis adeo circumſpectus habet robora vel chalybem, ut multis in auro armatis reſiſtere valeat? Quem adeo virtus ſuſtulit, ut non ab auro dejectus ſit? Quem adeo vitium depreſſit, ut non ab auro evectus ſit? Nemo in lacte butyrum agnoviſſet, niſi uſus & ars detexiſſet: nullus linteamina, nec chartas nec in cauſtum oleoſum habuiſſet, niſi ex uno lini ſemine hæc omnia Palladia arte extudiſſet. Sic nec auri vires medicinales, quales prædicavimus, ullus in tam firmis & duris cõpagibus aut clauſtris latere ſciviſſet, niſi labore & ſumptu prævio indagâſſet. Hannibal ille Pœnorum Dux primus docuit emolliri cautes duriſſimas aceto fervido & frangi, ut viã præbeant exercitui. Xerxes Perſicus Rex montem Athum dejecit in mare & Oceano plagas, obedientiæ quaſi ferulas, intulit. Uterque, ut deſiderio ſuo appetituique ſatisfacerent, quo tamen fruſtrati. Ille enim Italiam, hic Græciam, ſubigere ut tentavit, ſic plurimi unum aurum inſidiis violentiaque aggreſſi, nil inde niſi damnum reportârunt. Nam quàm laborioſum illis fuit Regiones iſtas à natura munitas, populisque fortiſſimis propugnatas ſupera-

Aurum inexpugnabile.

Aurum ſuperat omnia.

ſuperare,ita & quam plurimis,aliàs in litéris verſatiſſimis circumſpectisque viris negotium faceſſit Aurum vincere & medicinale totum reddere. Quod cum ex mentis inſcitia, aut laborum & ſumptuum declinatione præſtare non valuerint, mirum eſt, quantas nænias contexant,& quàm ſubtilia reticula circumducant,ut muſcas captent volantes. At totos ſe exenterarent prius,quàm hac via vel ullam veritatis umbram ſtringerent Andabatæ. De fatuo,quod roſas,ut ceraſa,apes, ut culices, captare voluerit, narrant, eum dolore ferè exanimatum à propoſito deſtitiſſe & abjeciſſe jam parta, hac addita voce. *Meretriculæ iſtæ quidem pulchræ, ſed acubus armatæ ſunt, quas in ſinu gerunt:* Sic fortè ab ejuſmodi ſtultis, qui aurum & metallica tractant, ut aquam roſarum aut ſalem abſyntii,ſuo cum damno,tot convitia in Chymicam artem,Aurum potabile,laudanum perſe laudandum medicamentum (ſi abuſum,ut in omnibus diis, excipias) jactant,ea omnia vel uno flatu, ſi diis placet,cum Pyrgopolynice Plautino diſſipaturi. At meâ ſententiâ præter caninam loquentiam κυνὸς ὁμμαθ' ἔχοντες, caninos quoque mores imitantur, dum lapidem,quo læſi vel petiti,mordent,eo,qui miſerit, neglecto. Artem enim Chymicam, tanquam lapidem, mordicus deteſtantur, ignorantiam verò ſuam, quâ ipſi ſeducti ſint,prætereunt,excuſant,& minimè agnoſcunt. Illi Lycurgum Spartanum legiſlatorem in eo imitantur,quod ut ipſe propter vini abuſum,omnes vites abſcidit & amputavit,ſic propter quorundam Chymiæ pſeudartificum dolos,errores & ſcelera,totam artem ejuſque precioſiſſima munera,extirpare ſatagunt. Quin illi adeò docti viri à ruſticis & hortulanis diſcere deberent,quomodo hi non triticum cum lolio nec hordeum

Ruſticiſſimi Doctores multorum Doctorum.

deum cum Chrysanthemo nec linum cum podagra linii seu cuscuta, evellant, sed generosam plantam à sylvestri optimè distinguant, hanc eradicent, illam intactam relinquunt. Eant ad Chirurgos, quibus Poëtæ sententia ipso usu exprimitur; *Quod immedicabile vulnus Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur.* Nec enim ferro aut igne grassandū est in partes sanas, nisi ab insanis: sic ipsi insanire mihi videntur, qui absq; ullo discrimine debacchantur in Chymica, aut alia occulta Remedia, dummodo non sint ab omni ratione & experientia aliena. Luxuries, ne dicam, petulantia ingeniorum nostri ævi tanta est, ut satyram postulet, censorem admittat, dictatorem flagitet. At ne Sylla & Marius, uterque Rempublicam medicam opprimant, primus licentiâ, alter rigore, uterque tyrannide. Quis enim non Syllam imitatus, quodlibet sibi sumit in medicina, nunc Chymica non intellecta, nunc magica & caballistica, nunc dæmoniaca dictans, nunc alia ludicra & inania? Quàm multi libertatis medicæ quasi vindices & patriæ patres, dum Syllanas & Siculas gerras exibilare & proscribere gestiunt, ipsi majores nugas protulerunt, dum bona cum malis, veros usus cum abusibus multarum rerum detestati sunt; quibus omnibus hoc ultimum Capitulum, tanquam Cantilenam quandam Anacreonteam, Carmine dycolo, dicabimus, ut sequitur.

Cap.

CAP. XII.

Cantilena Anacreontêa.

Quod illi Anticyram mittendi, adeóque essentiâ Ellebori extracta (ut ipsi perhibent) purgandi sint, quâ auro medicinales virtutes, propriâ animi ignorantiâ aut pecuinâ alterius non experti opinione seducti, detrahunt, Deo in his Magnalibus (quę in mundo ex singulari providentia sua prævalere voluit) laudem & gratiam debitam non reddunt, aliisque aliter edoctis & docentibus pro præmio invidiam, pro didactro mendacium reportant.

ANACREONTIS *ausus & fervidos sonores*
Nunc claudicante dicam (sic res petit) camæna:
Apollo cum novenis sororibus venito
Ut dictites acutos, sed absque dente, versus.
Quod magna vis in herbis, at major in metallis,
Sepulta sit, rotundo brevis sonabo metro.
Est in rosa venustas amabilis pudicâ,
Est gratiosa virtus in lilio caduco:
Hinc flosculos corollis hos applicant puellæ,
Quæ dum vacant labori, tantæq; functioni,
Fumos odere suaves pro præmio capessunt.
Est succino, crocóque præstans lepos, vigórque,
Quo sensibus recurrunt, cum trita confricantur.
Quod emicant sereno stellæ polo, tot extant
Et vere plantularum formæ solo frequentes,
Quæ singulæ per amplis sunt dotibus refertæ,

Mortalium decoris ut usibus dicentur.
Natura non inanes produxit orbe fœtus,
Sed intimis medullis hic abdidit medelas
Exercitationis labore perfruendas.
Nec cessat illa gratas nobis locare vires
Insatidis oletis, membrisque bestiarum;
Imò nec lapillis, rivis aquæ petitis,
Nec erutis profundo terræ sinu METALLIS.
Quod si furore mentis insciti áque ductus
Negabit hæc, & illa concedet, anne iniquus
Hic arbiter videtur, & virgula exuendus?
Quis Lemnio probabit non in luto latêre
Nec Armeno, Strigensivé, quod cluet sigillo?
Si quis ferat, metallum non concoqui per alvum,
Nec digeri in cruorem, qui venulis amicus
Det corpori juvamen, cordíque robur addat;
Cum spiritus tenelli, qui corde fabricantur,
Ex sanguinis recocti sint puriore massa:
Huic ingero vicissim, quod nulla causa poscat
Tantæ necessitatem rei, nec obstet unquam,
Sit sic, quod haud potessit nostri calore ventris
Aurum teri, coquive, aut in sanguinem redire,
Hinc Pharmacum probatur, nec pabulum cibúsve,
Quod corpori ministret vim sanitatis amplam,
Et donet efficaces sumos, potensque robur.
Nam si, velut ciborum chylus, periret alvo,
Omnésque qualitates amitteret moventes,
Medela nulla posset, sed esca sola, dici.
Insanus ergo jactet, se essentiam chymúmve
Traxisse de nigellis radiculis Meleagri,
Dum blaterat, quod auro nil virium supersit,
Mortalium quod artus restauret & vigorem:

Mittamus

Mittamus at negantem, quæ sunt in orbe nota,
At insulam feracem tam muneris potentis,
Ut discat in liquores essentiámque puram
Usu, manu, labore, quæ separanda restent:
Mucum trahat cerebro, fæcémve bilis atræ,
Ut intimè penetret res abditas & instar
Lyncei, quid adsit imis in montibus sepultum
Perlustet omne visu mentis sciénsque tractet.
Quod si nec inde quicquam latere sub metallis
Vel optimam medelam languoribus dicatam,
Vel dona multa caris quæ gratior a gazis
Exploret, ast inani se Syssiphi labore
Vel Tantali appetitu, dicat, fuisse falsum,
Est rebus impolitus, vel certè ineruditus.
Nam sunt metalla duris perfectiora testis
Inclusa, ne quis alto sopore pressus illa
Enucleet, tenella cui sint manus labore:
Ne claustra tam arcta rumpat compagibus solutis
Ex plebe cerdo crassus, cui nil adest salilli,
Vel ingenî, vel artis, vel eruditionis:
Prædator ullus aut fur ad tanta sacra ne intret.
En ut vides sacello Regum dicata gemmis,
Auróque dona clathris & ferreis cathenis
Hinc inde vincta noctu, diúque, sic & auri
Mysterium latescit sub arctiore muro,
Non ille diruendus est fraude, nec manus vi,
Sed clave perforandus, ut ostium patescat;
Si cardines aperti sint ritè, ne timescas
Machâonis paratas opes, opémque sanam
Quin scrinio stupescens scrutaberis sub uno:
Hoc si negare perges, cum tale non recurrat
Vulgo, nec innotescat, inertiam, laboris

Fugam, rudémque mentem vestire tendis astu
Pulcherrimi coloris, postquam arbiter fidelis
Optes rei negatæ, ceu cognitæ, videri.
Hinc stultior Coræbo, Midæ sodalis audis,
Nomen Petræ molaris habens vel omen hinni.
Euphorbii calentis, vel scammoni triuncem
Huic oxymellis acris libram vel Elleborati
Offerte, nec sit ullus post exhibenda somnus:
Purgatius cerebrum quo fiat Elleborato
Subtiliórque sensus, sagaciórque mentis
Discursus à tenebris & nube liberatus.
Non sufficit saburram ter centies per alvum
Jecisse, duplicatas sed per vices juvabit,
Ut omne virus efflet per os calumniosum
Emittat & recessus per Corporis profundos:
Post non negabit auro quid virium latêre,
Quo roberetur æstu pressum cor aut maligna
Ex tabe palpitando saltu, calore egenum:
An non scelus putandum seu crimen illud ingens,
Quod quis Dei *sacratas opes & alta dona,*
Quæ sunt recondita auri claustris, volens fateri,
Quod ipse non notârit, sed alteris probata
Plus millies, recuset? An non negabit idem,
Si fas sit, omne quod vel viderit, futurum
Eactúmve, vel capessat: ô mens iniqua stulti.
Si quis minus potentem Regis manum æstimabit
Mortalium, vel audax verbo resistat illi,
Impurè vix abibit: quid ergo censeamus,
Hos posse non teneri labis reos sceleste,
Qui pernegent opimas opes Dei *Tonantis,*
Regúmque Regis, auro quas indidit micanti:
Hic scilicet supinæ jacent velut sepulti

Inertiæ

Inertiæ ſuo antro, Cyclopibus civili;
Vix unde Solis ortum nec ſentiant diei
Lucem, ſopore glirem vincendo ſomnolentum:
Quin excitemus altâ mox voce dormientes,
Et increpemus acri ventres pigros ſuſurro:
Quid cæcutitis, heus vos; quid ſtertitis ſodales?
Non hæc dicata ſomniis eſt hora, nec quieti:
Adeſte, lux ocellos perſtringat impotentes,
Umbris tenebroſis & nubibus remotis.

FINIS.